

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodiêre

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

attinet, vñ eo die, quo natus est. Quòd si quærat aliquis, vñdè id ego sciam, fateor coram Deo, tam purè & apertè me illud legere in vita & cōscientia eius, vt qui à pueritia vsque in præsens, confessiones eius audièrim, quàm possèt quisquam legere in codice optimè scripto, & coram ipso expanso. Spero autem præpotentem Deum, qui hæc tènus eum in hac puritate seruauit, etiam deinceps perpetuò seruaturum.

Corpus ca-
stigat.
Fit Episco-
pus.

Virtutes
eius.

Corpus suum vigilijs & ieiunijs maceravit, aspero cilicio permultis annis secretiùs vsus est. Cùm autem Heresfordensis ecclesia suo esset orbata pastore, omnium votis electus, anno Christi millesimo ducentesimo septuagesimo quinto Episcopum consecratus est. Tum verò longè etiam magis, quàm antea, factus est vigil ad curam, non segnis ad opus, suavis ad mores. Maior tum illi accessit cura pauperum, gestus & sermo humilior, in persecutionibus ferendis animus fortior, ad exequendâ iustitiam censura seuerior, in precibus feruentior spiritus, ad præstâdas elemosynas perfectior benignitas & liberalitas, in proprio castigando corpore maior rigor. Magna laboris instantia in eam incumberebat curam, vt ecclesiæ iura tueretur, & quæ alij sibi præter ius fasque vendicârunt, ab iniustis possessoribus ablata, ecclesiæ restitueret. Ea causa cùm grauis extitisset contentio propter ecclesiæ Heresfordensis iura, Romanum Pontificem adire decreuit, vt ab illo tantis molestijs opportuna remedia impetraret. Eo igitur tam longo & difficili itinere non sine multo labore & corporis sui detrimento suscepto atque confecto, Romam venit, & à Martino Pontifice honorificè acceptus est: rebusque & negocijs, quorû causa eò venerat, præ voto expeditis, dum in patriam redire contendit, morbo oppressus, apud Florentinos iuxta Flascionis montè decessit à vita sexto Nonas Octobris, anno salutis millesimo ducentesimo octogesimo septimo. Interea sex diebus corpus eius exanime asseruabatur, odorè spirâs suauissimum. Deindè caro ab ossibus separata, in ecclesia S. Seueri honorificè sepulta est: ossa verò per tam longinqua terrarû ac maris spatia in Angliam ad sedem eius apportata sunt.

Migrat ad
Dominum.

Ex ossibus
eius manat
multus san-
guis.

Innumera
eius mira-
cula.

Cumque obiit illis venisset Gilbertus de Clara, Comes Glouerniæ, qui ob iura ecclesiæ beatum virum fatigauerat, mox ab eis sanguis copiosissimus manauit, ita vt vasa, in quibus ferebantur, sanguine tincta viderentur. Id Comes ille cernens, timore & horrore concussus, iura omnia ecclesiæ restituit, & ob ea, quæ temerè admiserat, egit pœnitentiam. Porro beatum Episcopum Iohannes Papa XXII. Sanctorum catalogo adscripsit, & sexto Nonas Octobris festum eius solenniter celebrandum instituit. Miracula verò, quæ post obitum eius ad laudem & gloriam nominis sui perpetravit omnipotens Deus, in diuersis codicibus eius loci, vbi sacra eius ossa quiescunt, penè infinita reperi: In quibus fertur sexaginta mortuos excitasse, quadraginta & vnum cæcos illuminasse, quinquaginta duos contractos sanasse, viginti & vnum paralyticos restituisse, cæcis & mutis vigintitribus lumen & vocem reddidisse. In quodam eius loci volumine legi annotata diuersa miracula eius quadringenta, quinque & viginti, in varijs curandis morbis diuinitus declarata: præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

* Henual-
dis

DE DVOBVS *EVVALDIS PRESBYTERIS ET
MARTYRIBVS: EX HISTORIAE ANGLORVM
Venerabilis Bedæ Lib. 5. cap. II.

Octobris.

T autè vidit vir Domini Ecgbertus, quia nec ipse ad prædicandum gentibus venire permittebatur, retentus ob aliam sanctæ Ecclesiæ vtilitatem, de qua oraculo fuerat præmonitus: nec Vuitbertus, illas deueniens in partes, quicquam proficiebat, tentauit adhuc in opus verbi mittere viros sanctos & industrios, in quibus eximius Vuilbrordus presbyterij gradu & merito præfulgebat. Qui cùm illò aduenissent, (Erant autem numero duodecim) diuerentes ad Pipinum Ducem Francorum, gratanter ab illo suscepti sunt: & quia nupèr citeriorem Frisiam, expulso indè Radobo Rege, ceperat, illò eos ad prædicandû misit. Ipse quoque imperiali autoritate iuuans, nè quis prædicantibus quicquam molestiæ inferret, multisque eos, qui fidem suscipere vellent, beneficijs attollens. Vñdè factum est, opitulante gratia diuina, vt multos in breui ab idololatria ad fidem cōuerterent Christi.

S. Vuille-
brordus cū
focijs mit-
titur in Fri-
siam.

Horum

Horū secuti exempla duo quidam presbyteri de natione Anglorum, qui in Hyber-
 nia multo tempore pro aeterna patria exulauerant, venerunt ad prouinciam antiquo-
 rum Saxonum, si fortè aliquos ibidem prædicando Christo acquirere possent. Erant
 autem vnus ambo sicut deuotionis, sic etiã vocabuli. Nam vterque eorum appella-
 batur Euualdus: ea tamē distinctione, vt pro diuersa capillorū specie, vnus niger, alter
 albus Euualdus diceretur. Quorū vterq; pietate religionis imbutus, sed niger Euual-
 dus magis sacrarum literarum erat scientia instructus. Qui venientes in prouinciam,
 intrauerunt hospitium cuiusdam villici, petieruntque ab eo, vt transmitterentur ad
 satrapam, qui super eos erat, eò quòd haberent aliquid legationis & causæ vtilitatis,
 quòd deberent ad illum perferre. Non enim habent Regem iidem antiqui Saxones,
 sed satrapas plurimos suę genti prapósitos: qui ingruēte belli articulo mittunt equa-
 liter sortes, & quencunque fors ostenderit, hunc tempore belli Ducem omnes se-
 quantur, & huic obtemperant. Peracto autē bello, rursùm æqualis potentia omnes
 fiunt satrapæ.

Duo Euual-
 di exulant
 in Hyber-
 nia.

Saxones
 olim parue-
 re non regi,
 sed satrapis.

Suscipit ergò eos villicus, & promittens se mittere eos ad satrapam, qui super se
 erat, vt petebant, aliquot diebus secum retinuit. Qui cum cogniti essent à barbaris,
 quòd essent alterius religionis, (Nam hymnis & psalmis semper & orationibus vaca-
 bant, & quotidie sacrificium Deo victimæ salutaris offerebant, habentes secum va-
 scula sacra, & tabulam altaris vice dedicatam) suspecti sunt habiti, quia si peruenirent
 ad satrapam, & loquerentur cum illo, auerterent illum à dijs suis, & ad nouam Chri-
 stianæ fidei religionem transferrent: sicque paulatim omnis eorum prouincia vete-
 rem cogeretur in nouam mutare culturam. Itaque rapuerunt eos subito & intere-
 merunt, album quidem Euualdum veloci occisione gladij: nigellum autem longo
 suppliciorum cruciatu, & horrenda membrorum omnium discerptione. quos intere-
 mptos in Rhenum proiecerunt. Quòd cum satrapa ille, quem videre volebant, au-
 disset, iratus est valdè, quòd ad se venire volentes peregrini, non permitterentur: &
 mittens, occidit vicinos illos omnes, vicumque incendio consumpsit. Passi sunt au-
 tem prefati sacerdotes & famuli Christi quinto Nonarum Octobrium die, nec marty-
 rio eorum caelestia defuere miracula.

SS. Eumaldi
 quotidie
 Missas ce-
 lebrant.

Occiditur
 à Saxoni-
 bus.

Nam cum perempta eorū corpora, amni, vt diximus, à paganis essent iniecta, conti-
 git, vt hæc contra impetum fluiui decurrentis per quadraginta ferè millia passuum ad
 ea vsque loca, vbi eorum essent socij, transferrentur. Sed & radius lucis per maximum,
 atque ad cælum vsq; altus, omni nocte supra locum fulgebat illum, vbi cunque ea per-
 uenisse contingeret: & hoc etiã pagani, qui eos occiderant, inuentibus. Sed & vnus
 ex eis in visione nocturna apparuit cuidam de socijs suis, cui nomen Tilmon, viro il-
 lustri, & ad seculum quoque nobili, qui de milite factus fuerat monachus, indicans
 quòd eo loci corpora eorum posset inuenire, vbi lucem de cælo terris radiasse conspi-
 ceret. quòd ita completum est. Inuenta nanque eorum corpora iuxta honorè mar-
 tyribus condignum recondita sunt: & dies passionis vel inuentionis eorum congrua
 illis in locis veneratione celebratur. Denique gloriosissimus Dux Fræcorum Pipinus
 vbi hæc comperit, adducta ad se eorū corpora condidit cum multa gloria in ecclesia
 Colonia ciuitatis iuxta Rhenum. Fertur autem, quia in loco, in quo occisi sunt, fons
 ebullierit, qui in eodem loco vsque hodiè copiosa fluenti sui dona perfundat.

Præclaris
 miraculis
 illustrat co-
 rum corpo-
 ra Deus.

Ea ecclesia
 hodiè S. Cu-
 nberti vo-
 catur.

LITERAE S. ANNONIS ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS
 de Translatione SS. Euualdorum martyrum.

IN nomine sancte & indiuidue Trinitatis, ANNO secundus eccle-
 się Coloniens̄s Archiepiscopus, omnibus Christi fidelibus tam futu-
 ris, quam presentibus. Quoniam vita huius spatiū breue probatur
 esse & inualidum, eò quòd humana ætas & nascendi lex, licet anno-
 rum numerositas prolongari videatur, semper tendat ad occasum:
 salutare est omnibus, & totis viribus inquirendum, illuc mente &
 opere aliquid boni sibi præmittere, vbi, si læta sint, finem nesciant:
 & si tristia, dolor interminus, qualemcunque tamen miserationem admittat. Hac de
 causa pro peccatis meis ego sollicitus, & futuri distractionem iudicij pertimescens, de-
 creui sanctos Dei honorando, & seruientes eis subleuando, precatore pro me effi-
 cere in iudicio, qui de proprijs meritis iustificari non valeo.

Sandti pro
 nobis pre-
 cantur.

Gloriosos itaque martyres Dei Euualdos, in neglectis propter ignorantiam præce-
 den-

Transfe-
runtur SS.
Euualdorū
reliquiæ à
S. Annone.

dentium loculis positos, ego peccator & seruus seruorum Dei, Anno secundus Colonienſis Archiepiſcopus, licet indignus, tranſtuli: vt qui iam recepti ſunt in caeſti ſpeculatione, apud nos aliquo digni haberentur honore: quatenus omnipotentis Dei, pro quo paſſi ſunt, miſericordiã tanto ſtudioſius pro nobis expoſtulent in caelis, quanto magis apud nos pro modulo noſtro glorificentur & honorentur in terris. Adium autem eſt hoc coram teſtibus ſubnotatis: Etzelino Pꝛepoſito, Berengario Decano, Euerhardo, Ruotberto, Bertulpho, Regenboldo. Coram laicis quoquẽ, Francone vrbiſ pꝛæfeſto, Hermanno Comite, Gerardo Comite. Et vt veriũs credatur, firmiusque in poſterum teneatur, hanc in teſtimonium chartam conſcribi feci, & in eodem monaſterio in memoriale futurum reponui. Tranſlatio verò pꝛædicta, facta eſt anno Dominicæ incarnationis milleſimo ſeptuageſimo quarto, Indiſtione vndecima, quinto Nonas Octobris.

VITA SANCTI GERARDI ABBATIS, AD
GONTERVM BRONIENSEM ABBATEM, A QVODAM
*erudito monacho fideliter conſcripta ſtylo ferè rhythmico, quem
propterea F. Laur. Surius in gratiam Lectoris
paſſim mutauit.*

PROLOGVS AVTHORIS AD GONTERVM ABBATEM.

DOMINO patri amantiſſimo, & paſtori vigilantiffimo atque Abbati Bronienſis cænobij Gontero, quidã profeſſione monachus, religione nullus, vnã cum grege ſibi commiſſo, paſcua vitæ ſempiternæ. Iubet tua paternitas, pater chariſſime, atq; ad eò filiorum tuorum mellitã nos compellunt preces, vt de domini Gerardi vita, cõuerſione & virtutibus ſcribentes, tanquã nucleo quoddam vobis apponamus: vñ hac ſpiritali reſectioe interiorem hominem, patris illius amore vulneratum, (vulnerari quippè charitate eſtis etiam vos) communiter reſocillare queatis. Sed hac in re quæ nos remouentur, paucis accipite. Abſterret nos tanti viri excellentia, abſterret calami noſtri imperitia, tum quoquẽ æmulorum ſocors obtrectandi libido, atque eius, qui ante nos vitam beati viri conſcripſit, dictio obſcurior, quã vt à minũs capacibus poſſit intelligi. At nihilo minũs tamen hæc omnia veſtræ iuſſioni poſthabẽtes, licet tantæ ſarcinæ impares ſimus, etiam non abſque pudore vobis obtemperare ſtatuiſmus: multũ noſtram confirmando puſillanimitatem ſententia illa, qua veriſſimè dictũ eſt, Vires quas imperitia denegat, eas à charitate miniſtrari. Qua ego ſententia animatus, aliquid attentare auſus ſum, mihi certiffimè perſuadens fore, vt iuſſionis veſtræ authoritas culpã omnem meæ imperitiæ excuſet. Simul autem rogatos vos velim, vt pro veſtra erga me beneuolentia, ſuperuacanea reſecetis, hiantia ſuppleatis, commodè dicta hilariter accipiat, noſtrumque munuſculũ paterna gratia proſequamini. Itã enim & nobis operis noſtri ratio conſtabit, ſi ea, quæ ex viri Dei geſtis excerptiſmus, ſubtili ſapientum iudicio comprobentur. Vale vir Dei, memor noſtri. Valeant, qui nobis benè volunt: æmuli reſipiſcant.

Gregorius
Papa I.

PRAEFATIO EIVSDEM AD LECTOREM.

Psal. 67.

Virtus Domini tanto pꝛædicatur glorioſius, quãto in ſanctis mirabiliũs operatur. Operatur enim Deus in ſanctis, vt per eos & in eis ſe declaret admirabilem. Hinc illa admirabũda vox Prophetæ exclamantis: Mirabilis Deus in ſanctis ſuis. Laus ergò cuiuſlibet è ſanctis, proculdubio laus Dei eſt. Laudandi igitur ſunt ſancti, vt magis magisque laus Dei augeatur. Quamobrẽm etiam eum, de quo agimus, ſanctum laudando, & reuerã illum efferimus, & efferendo reuerã laudamus: vt per eum, & in eo laudetur, magnificetur, mirificetur laudabilis & mirabilis Deus.

VITAE

VITAE HISTORIA.

VIR Domini Abbas Gerardus, exequendis Domini mandatis mirè aptus & idoneus, immò caelesti beatitudine per omnia dignus; vti veridicorum hominum relatione comperimus, ex ingenuis atque orthodoxis parentibus apud Stallerelbas Lomacensis territorij vicum procreatus est: claris quidem natalibus illustris, sed morum integritate illustrior. Pater eius Aetantius ex profapia Haganonis Aufrasiarum Ducis ortus: mater Elecrudis, Stephani Tungrorum Episcopi soror germana fuisse memoratur. Præstitit autem illi gratia celestis, vt ab incunte aetate & annis & sapientia proficeret, & tam apud Deum, quam apud homines, gratosus esset. Etsi autem annis iuuenulus erat, at iuuenum tamen impudica & obscœna colloquia detestabatur: potiusq; ad bonorum sese familiaritatem adiungens, summoperè vitabat prauorum consortia. Ità eum, qui corporis splendida iuuentute ornabatur, etiam mentis sancta canities egregiè commendabat. Crebrò verò, idq; ardentè, sacrarum eadè limina terens, ecclesiasticorum dogmatum fluentè auidè hauriebat: atque illic salutaria pro suo captu monita percipiens, quanuis etiamnum laico habitu tegetur, accuratè ea tenaciori memoria complectebatur, secumq; ruminabat: & iam teneriori pectore meditabatur, quæ postea multa animi deuotione peregit.

Horrens amplecti luxus & ludicra seclī,
Emeruit fieri templum spiraminis almi.

Ea tempestate Comes Berengarius Namurcense castrum obtinebat: cuius posteri ibidè hactenùs perseuerant. Ei verò athleta Dei Gerardus cõmendatus est, vt militiæ apud illum vacaret. Præcipuum autè apud eum amicitia & familiaritatis locum obtinuit, ità vt Comes pro eius arbitratu comitatum administraret, ei præ cæteris difficiliora magisque arcana committeret: quandoquidem, quod perrarum est, & militia & consilio præstabat. Multa ei ad consulendū prudentia & perspicacia inerant, magnam in rebus ipsi creditis fidem ostendebat. Eximia oris aderat facundia, vultus iucunditas, animi serenitas, in colloquijs mira suauitas, in conuictu singularis comitas & mansuetudo, in iudicijs seueritas, ad opem ferendam virilis strenuitas. Licebat inueniri illum munitum inuicta prorsus armatura, fidei galea, lorica iustitiæ, gladio spiritus, quod est verbum Dei, scuto æquitatis impenetrabili. Atque hunc in modum prædijs vallatus inexpugnabilibus, spirituales nequitias indefessus debellabat. Celabat illum quidem paludamentum, quemadmodum olim S. Sebastianum, sed monachum declarat frugalitas, perindè vt militantem S. Martinum. Multa illi erga cõmilitones benignitas, mira charitas, rara patientia & humilitas. Itaque haud secus ac parentem illum reuerendo venerabantur: & tanquam dominum venerando reuerèbatur. Ille verò thesaurizabat in celo, vbi neque tinea, neque ærgo demolitur. Nudos tegebat, egentes alebat, laborantibus opem ferebat, pusillanimes confirmabat, pupillos tuebatur, viduis adminiculabatur, oppressorum suscipiebat patrocinia, miseris opitulabatur.

Pacis amator erat, litem rixasq; fugabat:

Ceu vir Apostolicus, est omnibus omnia factus.

At verò tanti viri conuictu & cõtubernio Comes non medio criter lætabatur, non dubijs argumentis crebrò expertus, Domini Iesu manū esse cum illo: quippè cui opitulante Deo, cuncta cederent ex sententia. Itaque cum agrè posset eius ferre absentiam, rarò eum patiebatur à sua præsentia abesse. Cumque aliquandò pro nobiliū consuetudine cum suis venatū iret, è re sua arbitratu est fore, si hunc quoque sanctum virum secum educeret. Post eum igitur venadi laborem, sole eousq; progresso, vt iam prandendi hora ad cibū capiendum vocaret, Comes cum sua familia domū cogitat. At ille Dei amicus, spiritualia corporalibus anteponeus, propinquā Bronij ecclesiam adit, quæ cum quibusdam prædijs adiacentibus à progenitoribus eius ad ipsum successione deuoluta erat. Erat enim illi prædiorū ampla possessio, quippè qui nihil à Maiorum suorū virtute degeneraret. Hoc verò oratoriolum iussu Pipini principis fundatum accepimus, & à domino Lamberto Tungrensi Episcopo dedicatū: vt cõmodius illic diuinis posset interesse officijs, vtpotè quod in nemoris vicinia situm esset, vbi

Oleum ex saxo fluit.

princeps ille sæpenumerò in venatione incumbere solebat. In quo etiam iucundum sanè quandoquè miraculū contigisse ferunt, ex saxo quodam à beato Lamberto antistite inuncto, aliquandiū largiter oleo promanāte. Cum hūcigitur esset vir Dei Gerardus, sacerdotem iubet accersiri, qui Christi mytheria tractet. Interim ipse, vti decebat seruū Dei, orans, diuinā vacat contemplationi: & dum longas ad veniendum moras nectit sacerdos, diuinitus in beatum virum sopor irruit, didicitque in spiritu, siue per diuinam reuelationem, locum & formam oratorij, quod postea exædificauit.

O felix somnus, felix per cuncta Gerardus,
Talia cui Dominus dignatur pandere Christus.

Cap. 4.
Visio sancti viri.

Huius Eugenij reliquiarū partem quandam S. Gerardus contulit Bronnium.

Vidit enim in visione Ecclesiæ columnas Petrum & Paulum sibi adstare: quorum alter primus in Senatu & agmine Apostolico, manum suam ipsius manui visus est inferere, eumque per ecclesiam & atrium familiarius circunducere. Porrò sciscitante viro Dei, quid sibi eiusmodi inambulatione velit, cœpit eum admonere de cōstruendo oratorio, dicens eum se locum sibi delegisse, & filiolum suum Eugenium martyrem sibi cooperatorem adhibuisse. Loci, inquit, huius patronus ego esse constitui, postque Deum custos procuratorque, benignus. Hac promissione exhilaratus beatus Gerardus, scire cupiebat, quo pacto res ad effectum perducī posset. Quanam, inquit, ratione pastor egregie, tanti martyris ego me sperem corpore positurum? Respondet ei Apostolus iucundiori facie: Itane Deo quicquam est impossibile? Tu huius rei curam in Deum & in me reijce. Porrò hanc ædem à fundamento euersam, angustiorem atque elegantiozem nē differas extruere, & quemadmodum nunc tibi ostenditur, omnem eius structurā absolue. Interim indicabat ei & oratorij formam, & vt quilibet eius partes construendæ essent. Iam verò sacerdos accitus aduenerat, & pro more compositus, Missam celebrare volebat, nec tamen vel strepitu vel contactu eum excitare ausus erat, satiū existimans, vt eum vltro ad se redeuntem sustineret. Tandem visione illa completa, beatus vir expergiscitur, & submurmurantem presbyterum ob diurnam expectationem, blandè alloquens, his verbis compefcit:

Obsecro, serue Dei, super hoc absiste moueri.
Proficuum valdè mihi somnum sic subiisse,
Condignas nequeo grates persoluere Christo,
Cuius mira breui pausans miracula vidi.

Cap. 5.

Vide Seuer. Sulpitiū de Vita S. Martini.

Bronnensem ecclesiam cōdit & dotat S. Gerardus primò Clericis.

Quòd si quis obtrektor eam visionem phantasticam & vanam calumniari velit, conuincetur ille atque pudefciet ex re planè consimili, quæ in beatissimi patris Benedicti vita commemoratur: pura dormientibus discipulis, omnes eum cuiusdam ædificandi cœnobij officinas designasse: atque etiam cum euigilassent, adhuc hæsitantes, ita eas construere iussisse, quemadmodum ex reuelatione didicissent. Quinetiam sanctus Ambrosius Mediolanensis Episcopus, sacro altari assistens, apud Turones legitur magni Martini solennibus exequijs interfuisse. Sed vir Dei Gerardus, Apostolicæ iussionis promptissimus executor, postquam structuram illam omnem compleuit, illi basilicæ munus eximium contulit ex copiosis prædiorum suorum redditibus, quod satis esse posset eo in loco Domino seruieribus. Instituit enim illic Clericorum sodalitatē, eosque pro data sibi sapientia docuit ad Canonem præscriptum, siue more Canonico, viuere.

Talis relligio præcessit tempore primo,
Donèc dante Deo, monachorum inducitur ordo,
Rebus & officio longè præclarior illo.

Cap. 6.

Mittitur legatus in Franciam. Visitat S. Dionysii & socios martyres

Eo autem oratorio sic cōstrueto, & Clericorum ministerio, vt dictum est, illic instituto, multum cogitare de thesauro cœpit vir beatus, quem Apostolus ei in visione promiserat: id est, qua ratione posset consequi, vt beati Eugenij Episcopi & martyris sacro corpore potiretur. In ea autem cogitatione crebrò illo versante, Comes Berengarius, quadam oblata occasione, diuina id agente prouidètia, legatos mittere voluit in Gallias ad illustrè Comitem Robertum, quem postea constat ad regni Francorum scepra peruenisse. Accito igitur ad se viro Dei Gerardo, solus soli explicat arcanum consilium suum, orans eum peramanter, vt ipse eam legationem suscipere velit. Nihil verò cūctatus vir Dei, cum suis ad iter se accingit, & intrā dies non multos venit Lutetiam. Cumque iam ad occasum vergere sole, tardior hora non sineret vltèrius p̄gredi, quosdam è suis iubet opportunū hospitium inquirere. Ipse interim cum paucis veneranda beatorum Dionysij & sociorum eius martyrum limina petens, Deo piis offert preces,

preces, & optata sanctorum patrocinia implorat. Ea dem hora nō sine nutu Dei Vespertinas preces monachi persoluebant. Eorum suaves cantiones vir ecclesiasticus attentius auscultat, & cum ventum est ad eum locum, quo solet fratrum chorus Sanctorum suffragia speciatim expetere, & iam quidam nominatim expressi essent, audit etiam commemorari Eugenium optatissimum martyrem. Sed interim tamen apud se non mediocriter hæsitat, sit ne ille Eugenius, cuius nomen antea in visione didicisset.

Et cœpit secum tacitus deposcere Christum,

Vt se suspensum celeraret reddere certum.

Absolutis in dē Vespertinis hymnis, seorsum ex primis fratribus quosdam abducit, eosq; ita compellat: Obsecro vos, domini & patres charissimi, vt exiguatati meæ indicare velitis, quisnam ille sit martyr Eugenius, cuius nomen inter ceteros sanctos à vobis audiui commemorari. Illi, animaduersa hominis simplicitate, innocentia & candore, hunc in modum respondent: Ignoras, pater venerande, hunc Eugenium Tolanum fuisse Episcopum? auditorem quoq; patroni nostri sanctissimi Dionysij, eiusq; collegam in spargendo apud infideles verbi cælestis semine? Qui tandem diris pœnarum cruciamentis confectus, cælo spiritum reddidit cum insigni triumpho, sui sanguinis imbre perfusus. His auditis, non potuit vir venerandus animi sui celare lætitiā, sed suum illis desiderium aperiens, & nē cui id reuelēt, obnixè rogans, ita ait ad illos: O mihi nimium dilecti, Deoq; deuoti patres, si nō molestum esset benignissimæ charitati vestræ, mihi tantillo homuncioni huius sancti largiri reliquias: credite mihi, sine mora par pari vobis referrem. Tum illi multum obstupefacti, Quanam, inquit, ratione fieri potest id, quod postulas vir beate? Vix enim quisquam sufficere possit omnibus referendis miraculis, quæ ab illo in Gallijs patrata sunt. Vndè haud secus, atque Angelum Dei, omnes Eugenium complectuntur. Crede nobis, rem sanè difficilissimam postulas. At ille respondet: Nè sic, quæso, loqui velitis patres mei, nec mihi huius beneficii spem tam citò eripere. An verò inualida est Domini manus? Num quicquam illi difficile est? Vbi diuina adest volūtas, ibi difficultas omnis vt faceflat oportet. Vbi autem nulla est difficultas, non potest non præstò esse expedita & prompta facultas. Ex his verbis patres illi magnam beati viri prudentiam colligentes, animi sui propensam erga ipsum voluntatem prorsus aperiuere, aiuntque ad eum:

Eià vir Domini, perpaucis, si placet, audi:

Accipe consilium, si vis attingere votum.

Si animum tuum diuinus, quandoquē compungeret amor, cuperesque hoc in loco monachus fieri, forsatis Deus voris annueret tuis, vt quod tantoperè expetis, beati martyris corpus obtineres. Hæc quidem nostri consilij summa est: tu quid tibi agendum sit, tecum ipse perpendas.

Post hos sermones abscedunt ad sua fratres:

Sanctus ad hospitium deducitur antè paratum.

At verò consolatoria fratrum illorū verba secum accuratè, idq; crebrò pensitans, sub ipsa nocte manantibus ab oculis lachrymis, & ex imo pectore ductis suspirijs, tandem aduersum se in has prorupit voces: Quid agimus, anima? quid ita diligimus vana? Ecquid tandem prodest mundi huius gloria? quid pompa fastusq; omnis emolumentum habet? An non prorsus friuola sunt hæc, planeq; caduca? An non instar fumi & vmbre citò euanescent? Quid ita sub ambiguo fluctuas, & dubia iactaris animi sententia? Mundus transit, & concupiscentia eius. Spretis igitur labentibus & caducis, quaramus, oro, permanentia. Nonne sermo Euangelicus apertè testatur, Qui non renunciat omnibus, quæ possidet, nō posse eum esse Christi discipulum? Renunciemus ergo, renunciemus omnibus, vt Christo possimus liberius vacare & adherere. Hæc & id genus alia dum secum tractat flens & lachrymans athleta Dei, cælo rubescente, sol terris lucem refundit, cogitq; eum cœpto pergere itinere. Rebus autem ex sententia confectis, non multo post ad Comitum, à quo missus fuerat, regressus est. Cumque ei ordine cuncta exposuisset, iam cælestia animo contemplans, desiderij sui actus inter alia explicat, ita dicens: Oro te, vir illustrissime, quem Dominus Iesus voluit esse principem populi sui, vt benignas precibus meis aures accommodes. Equidē iam non parum diu sub te militiæ operā dedi: at nūc hæc dies aliud postulat, nēpe vt de alia viuendi ratione cogitem. Itaq; monastico indutus habitu, deinceps cōstitui habitare in domo Dei mei, vt ab omni mundi huius cura absolutus, vni Deo vacare queā. Noli que

Cap. 7.

Intelligit à monachis S. Eugenij corpus ibidem requiescere.

Innumera S. Eugenij in Gallijs miracula.

Stabant ei fratres, vt fiat monachus, si velit rogatas obtinere reliquias.

Cap. 8.

1. Iohan. 2. Luc. 14.

Petit à Comitibus missorū, vt possit monachus fieri.

so, noli refragari huic meo proposito, vt si quid in monasterio rectè à me gestum erit, tu, auspice Christo, eius particeps effici merearis. Tum verò Comes, subortis lachrymis, singultiens respondet: Itane amicorum amicissime, amicum prorsus vnanimem deserturus es? Ecquid verò tibi in me displicuit? In te, cheu, hæc tunc recumbebam, in mutua inter nos concordia atq; animorū conspiratione acquiescebam. Sed vt conijcio, Euangelica autoritate edoctus, gladius Saluatoris nos vult alium ab alio separare. Alioquì nisi diuinitus isthuc fieri existimarem, quis te vel centimanus gigas à meo posset complexu diuellere? Nunc verò, quando tibi celsit̃ hic animus adspiratur, nè temerè videar aspernari preces tuas, fiat voluntas Dei, & quod tu petis à me.

Math. 10.

Valedicit ei
Comes cum
lachrymis.

Dulcia fraternis tunc imprimit oscula labris,

Edidit & talem moesto de pectore vocem:

Nostra pars animæ, nostri memor esto, valeque.

Atque gemens valdè, permisit abire gementem.

Cap. 9.
Cofulit Epi-
scopū Tun-
grensem S.
Gerardus.

Porro vir Domini indè recedens, ad Tungrensem Episcopum Stephanū rectà proficiscitur: vt quia post summū pastorem, pastor eius erat, ab eo hac in re & consilium peteret, & facultatē. Plurimum enim id sibi profuturum credebat, si cum Episcopali benedictione hostia viua Deo offerri mereretur. Ab illo autem ea, qua par erat, reuerentia acceptus, siue quòd ei cognatus esset, siue quòd eius sanctitatē optimè nōset, inter mutua de rebus salutaribus colloquia, aperit ei causam aduentus sui. At venerabilis antistes, vt erat & in scripturis eruditissimus, & ore facūdissimus, multis eum verbis præmonere cœpit, ità dicens: Equidem, fili mihi charissime, nō derogo quicquam deuotioni tuæ: sed tibi summoperè cauendum est, nè ausus sis in humeros tuos sarcinam imponere, quā postea, velis nolis, cum ignominia deponas. Animi tui propositum non potest non plurimum commendari, sed etiam perfectioribus viris formidabile videri potest. An tu ignoras, in mille sese formas transferentis satanæ versutias? Quod ergò vix potest clericus, diuinæ scripturæ clypeo munitus, quoniam pãcho laicus sibi promittet, eo præsidio destitutus? Ad quæ Christi tyro sic respondit: Et ego, mi pater, hæc ipsa nō semel reputaui mecum: sed non ego meis nitore viribus, sed Domino commendans corpus & animam, mundi huius gloriolā cum suis oblectamentis cõtemno. Tum rursus Episcopus: Quando, ait, fili charissime, animo te video esse fixo & obfirmato, nè videar dissuadere, quod potius hortari & persuadere debeam, si quid vouisti Domino, id reddas. melius est enim non vouere, quàm post votum promissa non reddere. Deindè ab omnibus eum peccatis absoluens, summæ Trinitatis signaculo consignat, & cum eum osculatus esset, hanc adiunxit benedictionem:

Stephanus
Episcopus
Tungrenf.
hortatur
eum, vt fiat
monachus.
Ecces. 5.

Iesu summa salus, hominum qui respicis actus,

Cui nihil occultum, cui pectora nostra loquuntur:

Ad bona, posco, tuum benedicens dirige seruum,

Vt tua iussa colat, & te super omnia quærat,

Vt tandem æternæ comprehendat præmia palma.

Cap. 10.
Parisijs
apud S. Dio-
nysum sit
monachus
S. Gerardus.

Hoc ergò munitus viatico, vir beatus ab Episcopo cū spiritali gaudio recedit, Parisiosq; ocyis rediens, & beati Dionysij optata reuifens limina, in omni obediētia, humilitate & patiētia probatus, quemadmodum in sua Regula docet sanctus pater Benedictus, rasò capite & barba, monasticum induit habitum, eiq; monasterio donauit, quæ iuris ipsius essent in Lotaringia. Nolens autem torpere ocio, quod sciret animæ esse inimicum ac perniciosum, obnixè rogauit, vt liceret ipsi literas addiscere. Quod cum valdè admirarentur fratres, velle hominē iam pridem barbaturum, ad puerilia literarum studia applicari, ille rogare & instare non destitit. Itaq; vni è fratribus traditus est literis imbuendus. Vt verò plus etiam mireris eius humilitatem & solertiam, ipsa prima literarum elementa instar quinquennis pueri addidit. Nec quicquam de suo proposito remittens, intrā paucos dies totum Psalterium memoriæ commendaui. neq; id mirum, cum nulla sit ad discendum mora, vbi doctrix adest gratia spiritus sancti. Deindè proponuntur ei sacri codices, & ille diuinis dogmatibus præclare eruditur: & sicut apis sedula per pratorū volitat flores, vt mella comportet: ità & ille sanctorū Patrū scripta lectitās, diuini fauos eloquij ab illorū mellisua doctrina excipit, suoq; in pectore sacra mandata recondit. Nec interim tamen vllò tempore retrahi se finit ab exequēdis illis, quæ Canon monasticus iubet: immò verò in cunctis actionibus suis illū ceu magistrū sibi proponit. Id Prior & fratres tacite contēplantes, & qualis quātusve foret, haud obscurè peruidētes, nè lucerna sub modio lateret, idoneum censent,

Dicit pri-
ma literarū
elementa.

Magnū fa-
cit in perdi-
scendis lite-
ris fructum.

cessent qui sacris initiatur. Paulatim igitur promotus, etiam presbyterij gradum at-
tigit, quippe qui omni probitate & integritate conspicuus videretur. Etsi autem pla-
nè recularer, & multis modis indignum se clamitaret, at tamen à Priore & fratribus
victus, illorum coactus est cedere voluntati, nè obediètiã negligere videretur, quæ
cæterarum virtutum comes esse solet. Itã ergo altero suæ conuersionis anno Parisijs
à Theodulpho Episcopo minores accepit ordines, & tertio ab eodem antistite hypo-
diaconus ordinatus est. Ab eius verò successore Fulrado, anno quarto à conuersione
sua, diaconus est ordinatus. Porro nono anno iam virtutibus sublimiter ornatus, eti-
am sacerdotio initiatus est à Fulradi successore Adelaclino.

Sacris ordi-
nibus gra-
datim ini-
tiatur.

Tale charisma tuis bone Christe fidelibus addis,

Qui mentem stolidi, prudentem reddere nôsti.

Eccè rudis laicus diuino dogmate doctus,

Sacris Ordinibus reperitur magnificatus.

Per id tempus illo in monasterio religiosa monachorũ congregatio florebat, quò-
rum pectora non nisi cælestia suspirare, permulta virtutũ documenta declarabant. In
quibus etsi beatus Gerardus ordine postremus erat, magno tamè opere in id incum-
bebat, vt nulli esset virtutum studio & exercitatione secundus. Seniores honore præ-
ueniebat, iuniores amore & beneuolètia complectebatur, corpus suum macerabat
inedia, crebrò in precibus pernoctabat. Cunctis ex animo se credebat inferiorem, in
omnibus se Dei ministrũ exhibebat. Canonis monastici cultor erat strenuus, ab eius
legibus desistere planè reformidans. Quod habitu præ se tulit, moribus & vita præ-
stare contendebat. In vestibus eius vilitas, in victu parcitas cernebatur. Ad obediètiã
promptum, ad iniuriã patientem se præbebat. Voluit corpus suum humiliare
in terris, vt anima quandoq; in cælis exaltari mereretur. Quanta erga superiores hu-
militate, erga omnes humanitate & benignitate fuerit, quis vel verbis cloqui, vel scri-
pto cõprehendere queat? His verò & consimilibus virtutũ floribus redimitus, omni-
bus tam magnis, quàm pusillis, ex animo charus erat: tantiq; fiebat à fratribus, vt com-
muni omnium sententia decretum sit, nè quid magni momenti intrã monasterium
absq; eius consilio fieret. Sentiens autem ille opportunum petendi tempus adesse, &
beati Eugenij martyris sacras reliquias impetrandi, fratres pariter congregatos sic al-
locutus est: O patres & domini mei, ó diuinæ religionis cultores eximij, ó cæli sena-
tores, intrã curiam cælestis paradisi degentes: quas ego vobis gratias referre possim,
qui me peccatorem & in procellosi huius seculi fluctibus naufragium facientem, in
tranquillum vestri cœnobij portum comiter recepistis? Non est certè huius villa apud
me facultas, nec possum ynquam tanto beneficio par esse. Sed tamen potest abundè
sarcire Deus benignitate sua, quod hominis fragilitas præstare non potest. Quorsum
autem hæc mea tendat oratio; paucis vos accipere velim. Cùm adhuc secularis me
habitus teneret, & alicuã curã plurimum occuparent, sicut mihi testis est Deus, diui-
na mihi dormienti se visio obtulit, admonens, vt in principis Apostolorum & eius fi-
lij martyris Eugenij honorem, in ditionis meæ angustijs oratorium extruerem. Parui
ego, & Domino adiuuante, breui illud absolui, Clericisq; illic Deo seruituris attribui,
addens pro mea tenuitate, quæ illis ad victũ vestitumq; sufficerent. Cùm sit igitur de
hoc martyre diuinitus apud me facta mentio, supplex oro & obsecro vos, præsertim
cùm singularis ecclesiæ vestra tot sit sanctorum instructa luminibus, vnde tota possit
Francia illustrari, vt ea, quã dixi, inops basilica à me condita, hoc thesauro ditetur, &
vobis reddat Deus gratiã in præsentem, gloriã in futura vita. Respondent vnanimiter
fratres: (Diuino enim instinctu permoti, non poterant abnuere, quod petebatur) O
Eugeni, clarissima martyriũ gemma, quis pro dignitate tuas possit laudes depromere?

Gallia nõne tuis virtutibus enitet omnis?

Nemo tuum petit auxiliũ, quin impetret illud:

Nam cunctis nôsti languoribus ipse mederi.

Deindè ad virum Dei: Magna quidem, inquit, postulas pater dulcissime, & quæ cui-
uis, te dempro, possent iustissime negari. Sed quando, vt ais, diuinè sic placet volũtati,
& optimè de nobis merita est tuã inter nos imitanda vitæ cõuersatio, cum multa ani-
mi propensione & alacritate assentimur pijs precibus tuis. Nostri enim inter nos
omnia & sunt & oportet esse cõmunia, magis verò cum fraternitate tuã, cuius facul-
tates nostra ecclesiã possidet. Quam obrẽm & eum, quẽ petis, beatissimũ Eugenium
spontè damus, & aliorũ quoq; reliquias nõ negamus. Quibus auditis, quo tũc animo
fueris

Orat fra-
tres, vt dent
ipsi reliqui-
as S. Euge-
nij.

Exponit eis
suam visio-
nem.

Donantur
sancto viro
reliquia S.
Eugenij.

Vnus ex pu-
eris ab He-
rode cæsis,
habetur
Bronij.

Adit Episco-
pum Tun-
grensem S.
Gerardus.

Cap. 12.

Per visionē
castigatur
monachus
negligēs et
ga sacras
reliquias.

Matth 25.

fuerit vir Dei, quisq; ex seipso, modò sic affectus sit, facillè potest intelligere & asstima-
re. Post hæc salutifera optatissimi martyris theca exponitur, quouis auro preciosiores
illius artus continens: eaq; vt par erat, honorificè ab aurifice fabrefacta, beato viro
traditur ad sua, vt diù desiderârat, absportâda. Nemo verò hîc à nobis ob fidem faci-
endam exigat nomina eorum monachorum, qui tûc apud S. Dionysiumungeban-
tur ministerijs, quos officiales vocant, cum illos nominatim expressos contineat ipsâ
sancti martyris translati verissima historia. Neq; tamen huius vnus duntaxat corpus,
sed multorum etiam aliorum sanctorum pignora illinc eum absportâsse constat, que
vndecunquè collecta illic fideliter reposuerat. Immodò sanè, quod vix incredulis credi-
bile videatur, fertur etiam vnum ex innocentibus pueris, cum coætaneis ab Herode
rege cruentissimo occisum, secum attulisse, qui in Broniensî ecclesia certissimè habe-
tur. Quòd si cui id dubitationē affert, ex Lieraldo Abbate percontetur, qui huic bea-
to viro in cœnobij Mosonienfis gubernatione successit, qui cum eo præsens ad clan-
destinam tot reliquiarum compositionem, demirari solebat, Broniensis ecclesiæ an-
gustijs tam mirabilem contineri sanctitatem. Deniq; fratres viro Dei valefacientes,
eum cum socijs à se dimittunt. At ille clanculum profectus ob indigenarum metum,
nè fortè illi perciperēt tantum ipsi ereptum thesaurum, prospero cursu peruénit ad
pagi Lomacensis prædium Cuuinium, vbi duo ex S. Germani cœnobio monachi de-
gebant, cuius tum erat fundus eius loci, vnanimiter illic in sancti Abbatis Venantij
obsequijs cura perugili excubantes. Eorum exploratæ satis fidei S. Eugenij pignora
commendans, (Iampridem enim illi erant familiaritate coniuncti) non alienum pu-
tauit adire Stephanum Tungrensem Episcopum, vt quia tam insigne in eius diocē-
sim margaritum importabat, eius ea de re sententiam audiret.

Sic decorare suos consuevit Christus alumnos.

Hic, spretis opibus, eius mandata secutus,

Vndè nitet patria, cum merce repatriat ista.

Postquam autè vir Dei indè digressus est, beati martyris corpusculo illic relicto, quid
ad laudem nominis sui per eum Dominus operatus sit, absurdum videtur silètio præ-
terire. Alter ex memoratis fratribus, quadam nocte solito largioribus indulgens po-
culis, ad nocturnas laudes redditur tardiusculus, ob potùs excessû nimio somno præ-
grauatus. Ecce autem adest S. Venantius, vultu seueriori corripit eum, verbis etiam
verbera addit. Quid ita nunc stertis, inquit, impudēs monache? Cur debitos Deo hy-
mnos cunctantius persoluis? Quarè somno opprimeris ô Vuerenberte? Sic enim ille
vocabatur. En frater tuus Ermarus queritur de somnolentia tua, cum ille iam dudum
ad noctis vigilias expergefactus sit. Quòd si te non admodum sollicitum habet nostrî
reuerentia, cur saltem non te mouet tibi commissi almi martyris Eugenij præsentia?
An tu eius merita ignoras? An non ille inter splendida sanctorum agmina ita lucet, vt
inter astra sol? Surge ergò, surge ocyùs, & quod maturius factum oportuit, vel tardiùs
sarcire festina. Ea reprehensione adeò ille frater emēdatus est, vt deinceps ne ad bre-
ue quidem spatium, nisi quatenus necessitas cogeret, à sancti martyris obsequijs dif-
cesserit, donec ab eius fide creditor depositum reposceret. Nè quis autè incredulus id
fidum existimet, nouerit ab eo, cui accidit, esse relatum. Cum autè sanctus vir Episco-
po indicâisset & nomen & aduentum egregij martyris Eugenij, continuò ille, vt erat
iucundo animo & ingenio perspicaci, ad sacrum eius nomen alludens, ita ait:

Impetret Eugenius nobis, precor, Eugè, beatus,

Quod Dominus digno dignatur dicere seruo,

Quando reddit ei celestis gaudia regni.

Deindè pius ad cælum manus oculosque sustollens, Deo gratias agit, in hæc verba
prorumpens:

Laus & honor, decus atque decor tibi Christe redemptor,

Qui famulis bonus immeritis bona multa rependis.

Quasnam multiplices tibi possum reddere grates,

Qui partes nostras hoc tanto munere ditas?

Martyr hic eximius nostra ad confinia missus,

Credo equidem, cunctis apportat dona salutis.

Porro conuersus ad virum Dei, Quid, inquit, differs fili charissime?

Rumpe moras omnes, & nequaquam, obsecro, cesses,

Donec perficias, quod toto corde peropras.

Eccè

Eccè à nobis edictum proponetur per loca vicina omnia, vt vtriusq; sexus frequēs caterua certatim eius in occursum properet, & magnū Eugeniū, cum magno eugē, introducant in locum illi iubēte Deo, te verò exequente, praparatum. Hac Episcopi benigna responsione vir Dei non mediocriter animatus, & eius autoritate confirmatus, celeriter Cuuinium reuertitur, optatissimi martyris pignus repetiturus. Quod ubi recepit, iter ingreditur, ac Bronium versūs, directo tramite, tendit.

Ecquis verò satis referre queat immensam populi turbam, in martyris occursum, cuius fama iam omnium aures impleuerat, vndique properantem? Ea enim fama

Multos vrgebat, multos properare monebat.

Procuruus fossor venit, & defessus arator:

Cernere subulcus desiderat atque bubulcus.

Seruus & ingenuus commixtū conuolat illuc.

Quis enim martyris pratercuntis rumorem auditione accepit, & domū deuotus desesque refedit?

Vix capiunt patuli populorum gaudia campi:

Munera comportant, deuota voce salurant.

Oscula perspicuo figunt impressa metallo,

Dulciter hymnidicas plebs omnis concinit odas.

Tollunt ad sidera voces, & Dei magnalia concelebrant. Videres iter illud non modò sine labore cõfici, sed etiam cum magna animorum alacritate, cum iucundo letantium iubilo. Crederes cælum ipsum aridere blandissima aëris serenitate. Vbi autem hæc ad notitiam venere Adelhelmi Archidiaconi, viri morū nobilitate clarissimi, (sub eius enim Archidiaconatu hæc gerebantur) accitis Clericorum ordinibus, ijsq; Crucis vexilla sanctorumque reliquias sue patrocinia congruenter præferentibus, non modico etiam cœtu promiscui sexus adunato, è cœnobio sancti Foillani derepentè obuiam processit. Postquam autè propius sacrum feretrū beatissimi martyris accessit, terribi se humili prostrauit: faciunt idem sui omnes, rundunt sua pectora prostrati, tundentesq; confitentur peccata sua, confitentis lachrymas edūt & suspiria, opportuna remedia implorant, & Deo pœnitentię sacrificia promittūt. Porrò spiritali gaudio cõpunctus Archidiaconus: Omnes, inquit, Deo gratias agamus, visitauit enim nos oriēs ex alto, & obscura vitiorum caligine fordescentes, tanti patroni gratuito lumine illustrauit. Quanta verò illic extiterit exultatio, vtroq; populo pariter congregato, quis scripro explicare queat? Præ nimia sanè lætitia multorum oculi dulcibus madebant lachrymis. Et quis tandem ita ferreo sit pectore, vt sub hoc spectaculo piæ cõpunctionis expers esse queat? Salutari illi sarcinæ alij post alios succedere, illam vel contingere, ex osculari, venerari, muneribus prosequi, prouehere percipiunt & lætantur. Plalabant alacres, resonabant vndiq; laudes. Omnes excelsa voce Kyrie eleison, Gloria in excelsis Deo, Te Deum laudamus, concinebant. Omnia illic præpotentis Dei laudibus personabant: Aetheris arx reboat, concentu terra resultat, Iuga montiū, concava vallium, densitas nemorum reciprocas reddūt voces. Illuxit ne, putas, vnquam lux lætior vsquàm? Tali igitur cum iubilo, tanto cum tripudio Archidiaconi humeris, martyris reliquias Bronio illatæ sunt, atq; in beati Petri Apostolorum principis oratorio, loco diuinitus illis destinato, repositæ. Rursus autem offeruntur munera, promittuntq; sese in posterum eius patrocinia libentissimè frequentaturos, siue crebrè adituros. Ea tam iucunda translatio incidit in beati Agapiti martyris ferias, id est, mensis Augusti decimum octauum diem. Statutum est autem vna omnium tam Cleri quàm populi sententia, vt quotannis cultu celeberrimo recolatur. Omnibus festiuo gaudio peractis, ad sua quisq; reuersus est. Quisquis autem huius sancti suffragia fide non ficta expetit, celeriter ea experitur: grauissimè testate vicinia omni, ab eo die, quo eò aduectus est, multa ipsos inuisitata subsidia persensisse: & vt quondam in Gallijs per innumera miraculorum signa beneficium se exhibuit, quemadmodum testantur in scripta relata miracula: ita etiam nūc in Lotaringia crebrioribus virtutum impendendis beneficijs, munificum se præbet.

At verò longè lateq; virtutum seu miraculorum eius fama increbrescente, cœpit ad eius memoriam vndiq; multa hominum turba, perindè vt apes ad alucaria, cõfluere, pro viribus quisque munera offerentes multa cum animi deuotione. Aduentant plurimi & ex propinquis & ex longinquis locis, votiua dona permulta apportâr pijsimo martyri, ad afflictis ferendam opem semper paratissimo.

Aduc-

Redit eū factis religis ad Bronien-rium, monasterium.

Cap. 13. Innumera hominū frequentia accurrit ad sancti Eugeni reliquias.

Item Adelhelmus Archidiaconus cœ multis,

Ingens studium erga sacras reliquias.

Patrocinia, pro loco, in quo reliquias martyris feruntur.

Miracula multa S. Eugenijs.

Cap. 14.

Adueniunt multi, commissa ob crimina mœsti:

Sed precibus sancti, redeunt ad propria læti.

Inuidus dæ-
mō ferre nō
potest san-
cti martyris
honorē.

Verūm id molestissimè ferens humani generis inimicus diabolus, qui olim paradisi-
ficulam ab æternis extruxit sedibus, in quorundam vicinorum Clericorum pectus in-
uidentiæ virus instillauit, idq; adeò, vt illi conati sint tam honorificos sancti martyris
cultus modis omnibus obscurare. Ij ergò ad eum supra memoratum Episcopum,
Fossis tum fortè manentem, querulisq; sermonibus apud eum euomunt haustum
maleuolentiæ putorem. Itane, inquiunt, pastor vigilantissime, autoritate & volunta-
te tua sanctus quispiam aduentitius, nondum comperta rei veritate, in tui Episcopa-
rūs ditione coletur? En aduectus nupèr è Gallijs Bronij colitur, incertum quis mar-
tyr Eugenius, eiq; apportandis cereis alijsq; oblationibus tanta ab omnibus vene-
ratio adhibetur, ac si sit vnus ex Apostolis. Sed vbinā textus vllus est martyrij eius?
vbinam eius gesta scripta habentur? Oportet sanè prudentiam tuam accuratè per-
ferutari & inuestigare, sit ne à Deo, vel aliundè potiùs hic Eugenius. Hæc & id genū
alia fallaciter Episcopo suggerentes, in martyrem eum summopere concitare nitun-
tur. At hinc nobis aliquantisper appellandus est Episcopus ille: Audi, inquam, Episco-
pe. Ego huius pagellæ author clam tibi dico in aurem. Solerter & accuratè cauend-
um atque prospiciendum tibi est, nè quis inuidus maleuado sermone animum
possit inescare tuum. Itane liuidum placare vis virtute relicta? Putredo ossium inui-
dia, ait Salomon: & ethnicus author: Inuidus alterius macrescit rebus opimis. Va-
pularis, crede mihi, vapularis durissimè, si fallaciosi æmulorum dictis fidem com-
modaueris. Noli, quaeso, noli illis assentiri, nè postea serò te poeniteat. Sed quorsum
multa? Quemadmodum Apostolus dicit, Corruptunt mores bonos colloquia ma-
la: dum plùs iusto antistes maleuolis auscultat, prorsus oblitus est eius lætitiæ, quam
ex beati martyris aduentu perceperat. Huius ergò toxici contagione correptus, Leo-
dium proficiscitur, in clyti martyris cultū prorsus abrogaturus. Sed eum in villa Ma-
lonia, vbi erat pernoctaturus, pede non claudo diuina vltio afflicta est. Vbi enim eò
peruenit, nihil mali suspicatem repente peruasit tantus ilium dolor, vt sibi videretur
mox spiritum exhalaturus. Torquebatur sanè cruciatu acerrimo, & ne momenti quid-
dem requie potiebatur. Cœpit igitur tanquam mentis inops stridere dentibus, con-
torquere manus, crura brachiaq; huc illucq; disijcere. Interim ab eius facie, quam
modò rubor, modò pallor, interdum nigredo occupabat, vis doloris eius perspicuè
potuit animaduerti. Tandem verò ad se reuersus, agnoscit culpam suam, atque hunc
in modum sese reprehendit:

Ah Stephane infelix, quæ te sententia vertit?

Ah minimæ fidei, de martyre cur dubitasti?

Meritò nunc cæderis, meritò hæc pateris, meritò iam morieris. Cur inuidorum ad
tuas aures admisisti mordaces sermones? Quid ita oblitus es magnum eugē Eugenij
martyris? Hunc in modum sese incusabat, sese gemebundus agebat. Circumstantes
verò presbyteri eius, quos capellanos vocant, lacrymarum imbre persusi, eum con-
solantur, singulatimq; aiunt illi: Desine & te & nos, pater amantissime, tuis exercicia-
re querelis: potiùs autem ijs, quæ pateris, malis aliquod remedium inquire. Tum ille
ad quendam ipsi fidelem conuersus: Oro te, inquit, frater charissime, si quidem salus
mea tibi curæ est, meq; optas sospitem viuere, binos cerco ad corporis mei longitu-
dinem & latitudinem effingi vt cures ocyus, eosq; pro mea recuperanda valetudi-
ne beati martyri Eugenio perferas: cui ego martyri me peccasse ex animo confiteor.
Quòd si eius meritis discrimen mortis euasero, omni qua possum assenatione con-
firmo polliceorq; me accepti beneficii haudquaquam inmemorem fore. Pater il-
le Episcopi voluntati, & equo consensu, Bronium cum cereis aduolat, petit sancti
martyris oratorium, infert in illud cereos, eosq; accensos instar Crucis cancellatim
compositos, ad eius monumentum offert. Res sanè admiratione digna. Nam simul-
atq; cerei absumpti sunt, morbo omni prorsus profligato, incolumitas Episcopo
instaurata est. At ille nō ingratus tanto clarissimi martyris beneficio, gratum illi mu-
nus rependere decreuit, quod eius memoriam representaret sempiternam. Accitum
itaque Broniensis ecclesiæ æditum, qui, si rectè memini, Anselmus dicebatur, cum
passione beati martyris Leodium ad se venire iuber, vt in futura synodo autoritate
Episcopali ea confirmaretur. Quod cum ille grato fecisset animo, & in plenaria syn-
odo passionis series recitata fuisset, cunctisque, qui aderant, admodum illa probare-
tur,

Cereos du-
os pro se iu-
bet offerri
martyri,
ijsq; ab-
sumptis re-
ualcfcit.

tur, totius Cleri communi consilio decretum est, ut & martyr digna veneratione colatur, & eius passio rara & accepta, deinceps in ecclesia recitetur. Porro Episcopus, ceu testis idoneus verba faciens, non erubuit palam omnibus enunciare, quid ipsi accidisset, & quid passus esset, ac deinde subiungens: Audiuit, inquit, dilectio vestra, fratres charissimi, cuius meriti sit martyr iste, & quam sit horrendum in eius indignationem incidere: quam salubre eius gratiam promereri. Et quia paterno flagello castigans castigauit me, at tamē pro sua paterna clemētia morti non tradidit me, æquissimum sanē & honorificum videtur, ut vobis assentientibus, aliquo cum munere honoremus, ut apud clementissimum Deum pro nostris erratis intercedere dignetur. Eam sententiam cunctis approbantibus, Episcopus addidit etiam hæc: Decreto, inquit, Pontificio statuitur, & hæc sancta synodus ei subscribens assentit, ut per totam, in qua sanctus martyr quiescit, Decaniam solennitas eius instar Dominicæ diei celebretur, & ecclesia Broniensis ab omni obsonio, Leodiensi Episcopo ex debito persoluēdo, deinceps immunis sit. Utque isthuc perpetuis temporibus ratum inconuulsumque permaneat, nec ullus successorum meorum in irritum reuocare vel infringere ausus sit, quid mihi aduersus sanctum martyrē imprudenter & per ignorantiam calcitranti acciderit, perquirat: audiensque pertimescat, pertimescens caueat sibi, & quod à nobis sancitum est, inuiolatum conseruet. Eius autem decreti perpetim cōseruandi prima procuratio fertur fratri Flodino, id temporis eius loci Decano, demandata. At vir Dei Gerardus, de bono ad meliora contendens, & Broniensem ecclesiam in cunctis prouehere volens, Clericorum institutum, quod initio ipse eō introduxerat, inde remouit, & monasticum illi substituit. Cumque aliquādiū strenuissimi præfecti munus eo in monasterio esset executus, nec ferre posset eō cōfluentis populi strepitum, nec tamen etiam ab Episcopo, in cuius diocesi erat, missionē se impetraturum speraret, Prioribus electis, cum quibus ex beatissimi patris Benedicti regulæ præscripto sua onera partiretur, in remotiorem cellulam apud ecclesiam sese recepit, ut illic solus degens, diuinæ contemplationi liberius vacare posset.

Qualiter hīc vixit, quisnam depromere possit?

Hostia sit moriens, nec non & victima viuens.

Victima viua Deo, reuerā mortua mundo.

Hac tempestate Gislebertus Dux erat Lotaringiæ, vir quidem magnæ dignitatis & potentia, si tamen meminisse & intelligere voluisset illud propheticum: Homo cum in honore esset, non intellexit. Erat enim gener Henrici Regis celeberrimi, in matrimonio habens sororem Othonis, postmodum præstantissimi Imperatoris. Et quia in tantorum virorum, nempe patris & filij, mentionem incidimus, tametsi ab instituto deflectere videmur, at operæ precium tamen nos facturos arbitramur, si summam de illis pauca perstringamus: ut, qui vel quales fuerint, quandoquidem etiam alios legimus iidem nominibus appellatos, prudēs lector sine ambiguitatis scrupulo nosse queat. Henricus iste, non minus prudentia, quam fortitudine conspicuus, quemadmodum in Chronicis legimus, Othonis potentissimi Saxonum Ducis filius fuit. Ad regni autē gubernacula admotus, cum esset omnibus militiæ artibus instructissimus, multis, quas commemorare possemus, nationibus strenuissimè imperauit. Sed ut interim omitamus complura, ab illo prudenter & fortiter gesta, magnū & præclarum quiddam, quo totam, cui præerat, Austriam beavit, annotare visum est. Quod nimirum eiusmodi est, ut decessorum eius nullus tale quippiam fecisse legatur: ne ipse quidem, qui totū penē subegerat orbem, Carolus Magnus. Obtinuit enim lanceam Magni Constantini, Helenæ reginæ filij, inuentricis, ut & legitur, & creditur, salutiferi ligni. Ea autem lancea Crucis habuit effigiem, clauis, quod dictū quoque mirum videri queat, Dominico corpori affixis. Qua verò prudentia & solertia eam indeptus sit, & quanto eam venerationis studio prosecutus sit, cuiusdam Chronographi luculenta prodit oratio, quam ædificationis causa his inserere voluimus. Henricus Rex, inquit, ut erat Deum timens, & amator religionis Ecclesiasticæ, ubi percepit Rudolphum Burgundionū Regem habere tam cæleste & inestimabile donum, quod idem Rudolphus pro summæ amicitia munere à Samsone Comite acceperat, missis ad eum legatis, tentauit num oblati muneribus id ab illo impetrare, sibi que aduersus tum visibiles, tum inuisos hostes arma inuictissima triumphumque perpetuum comparare posset. At Rudolpho Rege id se nulla vnquam ratione cuiquam daturum asseuerante, modis omnibus Henricus Rex, quē muneribus emollire non posset, minis

B b b inten-

^s Eugenij
festū à Leodiensi
Episcopo instituitur.

Bronij amantiss
Clericis,
monachi in
troducuntur.

Gerardus
degit in cellula
solitarii.

Cap. 15.
Psal. 48.

Henricus
rex, Othonis
Ducis
Saxonum
filius.

Quo pacto
obtinuerint
admirandam
lanceam
Constantini
Magni.

intentatis frangere conatus est, affirmans se omne eius regnum ferro & flammis vastaturum. Sed quia illud, quod petebatur, munus eiusmodi erat, quo olim Deus terrena caelestibus, utraq; pacificans, coniunxit, Rudolphi Regis animus tandem diuinitus est emollitus, ita ut iusto Regi iusta petenti annueret. Quo autem amore donum hoc eximium Rex Henricus complexus sit, hoc ipso vel maxime declarauit, quod non modo auri argentiq; muneribus Rudolphum Regem honorauit, verum etiam Sueviae provinciae non minima donauit parte. Deus autem, qui cordium inspector est, & bonas muneratur voluntates, qua mercede huius rei causa pium Regem Henricum in aeterna vita affecerit, quibusdam indicijs etiam in hoc seculo prodere voluit, quando hostes in ipsum incurrentes, hoc victorioso praeeunte signo, semper terruit atq; fugauit.

Hostes suos
fugat virtu
re lancea.
Dominica.

Tali igitur occasione, diuina fauente voluntate, sanctam illam lanceam Rex Henricus adeptus est, quam filio, de quo nobis in praesentiarum sermo est, e vita decedens dereliquit vna cum regno, non minori veneratione ab eo conseruandam, vti non paucae testantur victoriae, quas per eam orando obtinuit. Qualis vero & quantus etiam hic inuidiosissimus Otho fuerit, idem chronographus declarat. Iste, iste, inquit, est Otho principum praecellentissimus, cuius sceptris Occidentis & Aquilonis regiones parent, cuius sapientia pacificantur, religione latantur, iusti iudicij seueritate terrentur. Quid hac laude praeclearius? Quid hoc testimonio euidentius? Fuit autem ei frater, nomen paternum, id est, Henrici obtinens, sed longe ab eius moribus degenerans: quippe qui improborum consilij trassersim actus, aduersus fratrem rebellauit. Et vt obiter quoq; mentio fiat quantulacumq; alterius fratris eius, Ducis atq; Archiepiscopi Brunonis, cuius memoria in benedictione est: quisnam eius virtutes pro dignitate referre queat? Sub eius enim procuracione & administratione sagacissima, quae radicibus vitiorum spuria vitulamina extirpabat, tanquam fructuosa arbor, Lotaringia pacis & iustitiae abundantia refluere visa est, ita vt palam illa testari videretur, sub eius tutela, aurea quondam secula reuixisse. Eius rei argumentum est Raginerus Comes Hainoensium haud ignotus, quem Longicollum cognominant: qui cum tyrannidem exerceat in suos comprouinciales, nec vellet redire ad sanitatem, semel atq; iterum commonitus, vsque in praesens in ignotis regionibus degit exul, id agente industria ambidextri Archiepiscopi Brunonis. Sed ne prolixior oratio fortassis tardius adferat lectori, iam ad narrandi ordinem redimus. Satis enim iam nostratibus compertum videretur, quemadmodum is Otho virorum constantissimus, coram victorifero prostratus labaro orando, trans Rhenum fratris Henrici, supradicti Ducis Gisleberti, & potentissimi Comitis Eberhardi parua manu copiosum equitatum in fugam compulerit, necdum militibus eius Rhenum traductis. Nec illud quoq; obscurum est, vt idem Gislebertus & Francigena Eberhardus, copijs magnis instauratis, Rhenum transmiserint, & circumqua; Saxonum vastata provincia, cum multa praeda ad idem flumen reuersi, vt in patriam redirent, ibi cum suis ab exercitu non magno, immo exiguo, Othonis caesi sint, illo in Alsatia rei exitum praestolante, & diuinum implorante auxilium. Vbi sane chronographus eiusmodi verbis vitur: Eberhardus gladijs occiditur, Gislebertus Rheni vndis submergitur: quas quia exorbere praemultitudine non potuit, anima recedente defecit. Sicq; completur vaticinium Psalmographi, dicentis: Homo cum in honore esset, non intellexit: Nam propter regni ambitionem haec illis euenere. Sed haec obiter inserta, nemini superuacanea videantur. non enim sine ratione in medium prolata sunt. Neque enim omnia norunt omnes. At nunc ad rem.

Otho's Ma
gni Impera
toris enco
mion.

Brunonis
Colonienfis
Episcopi
laus.

Victoria
Othonis
Magni de
fratre.

Alter a vi
ctoria.

Psal. 48.

Cap. 16.
S. Gisleus
apparet Du
ci Gisleber
to.

Ei Duci Gisleberto, cum adhuc honor illi suus constaret, Christi confessor Gisleus, qui in Hainoensi quiescit territorio, nocte intempesta per visum apparuit, & querelis miscens preces, sic ei locutus est:

Dormis, an vigilas, nimum labentia curans?
Gisleberte, meam complens attende loquelam.
Da mihi Dux vnum, supplex efflagito, scutum,
Quo communis oppugnem fortiter istus,
Quos inferre mihi non desistunt inimici.

Cui heros Gislebertus ita per iocum respōdit: Quorsum tibi sancte Dei bellus clypeus? Scuto diuine protectionis semper & ubiq; munitus, non indiges nostris, vt equidem arbitror, armis. At sanctus obscurius dicta explicans, Ne forte, inquit, suspensum te habeat sermo ambiguus, noueris me diutius ferre non posse quotidianas contumelias,

melias, quibus afficiunt me Vrsidongi Cellenses Clerici. In meo enim cœnobio, quod mihi Argolico Christus donauit, nulla omninò religio exercetur. Omnes, quæ sua sunt, quarunt: quæ autem Dei sunt, ea nihil pendunt. Corporis quidem mei glebam vehunt & reuehant per terram, sed eò tantùm, vt fidelium liberalitate se expleat. Interim me nec lacescere desinunt, nec quiescere sinunt. & vt rem totam paucis expediam, nulla apud eos est reuerentia nostrî. Sed quia Lotaringia tibi paret, obsecro te per Christi nomen, nè differas idoneum mihi pastorem inquirere, sub cuius tuto moderamine pauilla possum requie potiri. Quod quidem vt obtinere queas, à me paucis accipe: Est in pago Lomacensi locus, quem Bronium vocant, in quo quidam Gerardus degit, verus Christi seruus, in angusto domicilio diuinæ contemplationi vacans, in ipso videlicet monasterij vestibulo. Eum mihi assume, & cœnobij mei curam illi demanda: siquidem ad id muneris nemo in hac regione mihi illo magis idoneus videtur. His dictis, visio disparuit. Vt autem Lector intelligat, quid hæc beati Gislei querimonia velint, nôsse debet, habuisse eum hodiequæ habere oratorium eo in loco, quem alij Cellam, alij Vrsidongum vocant. Erant autem aliquot ibi instituti seu deputati Clerici in ministerium S. Gislei, regularis disciplinæ prorsus ignari, nec vt sunt hodiè canonici, sed quales sunt, quos Matricularios vocant. Ij verò partim rei familiaris inopia compulsi, partim auaritiæ morbo incitati, sacra beati confessoris ossa siue artus suis humeris per vicos & plateas solebant cantitando quæstus causa circumferre. A qua temeritate cum non cessarent, sed magis magisque in ea progredierentur, iustissima indignatione commotus, non passus est sanctus confessor id eos impunè diutius ferre. Permisit itaque se à pijs (vt ita dicam) furibus auferri, qui quodammodo molestè ferebant eam sancti viri iniuriam: vel, vt dicamus id, quod est vero similis, qui plùs delectabantur commodis suis, quàm alienis. Id vbi compererunt Cellenses illi clerici, serò agnoscentes culpam suam, non mediocri sanè & mœrore & pudore sunt affecti.

Porro Gislebertus nò immemor visionis, eam ad effectum perducere volens, accessit Cameracensem Episcopum Tietdonem & Raginerum Hainoensem Comitè, ijsque quicquid ea visione acceperat, exactè commemorat. Et cum ab eis peteret cõsilium, illi aiunt se nihil audere consulere aliud, quàm quod diuinitus facere iussus esset, præsertim cum Gerardus pro vitæ sanctimonia toti iam prouinciæ innotuerit. Tū Gislebertus ad eos: Ocyus ergò, inquit, ad virum Dei abite cum virga pastorali, cumque, velit nolit, curam huius Ecclesiæ suscipere compellite. Illi mox accinguntur ad iter, perueniunt ad locum optatum, perquirunt passim de seruo Dei, reperiunt eum in cellula secretiori delitescentem, salutant officiosè, in mutua charitatis oscula ruunt. Cumque itineris sui causas ei exposuissent, & quod ea legatio Deo authore suscepta esset, ille, vt erat columbina simplicitate, sic illis respondit: Qua ego ratione id efficiam, quod exigitis patres charissimi? Ego, inquam, mundi huius vanitati nuncium remisit, & diuino amori omnia posthabere decreui. Vos ipsi, quæso, ferte sententiã, num mihi isthuc expediat. Nouimus quid Apostolus dicat: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus. Oro, vt me sinatis tali sarcina liberum, plangèdis vacare peccatis meis. Atque sanè indignum me hoc munere confiteor, nec possum in me recipere, quod vultis. neque enim idoneus sum qui alijs præsim. Non suppetunt vires, sanctitatis mihi nulla sunt opera. Innocentis vitæ regulã cum ipse non sim consecutus, nulla apud me fiducia est rectè fungendi Ecclesiasticæ gubernationis ministerio. Ad eam excusationem legati responderunt: Per Christum te rogamus & obtestamur, dilectissime pater, & sacerdos pijsime, vt nè grauatim nobiscum proficiscaris, & ad te sustententis ecclesiæ gubernacula accedas. Non te latet, ab eodem dici Apostolo, vt omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: nec illud te fugit, quod ab cæli ianitore dicitur: Siue Regi, quasi præcellenti: siue ducibus, &c. Neque verò id nos petimus, vt religionis cultum deseras, vel vt lenocinãtis mundi luxu repetas: sed vt ex hac cauerna egressus, exemplum præbeas sanctè viuendi fratribus, tua ope valdè indigentibus. Et par est, fortem ac strenuum Dei militem non intrã monasterij abscondi latibula, sed potius in ipsum certaminis campum ingredi, & cum hoste manus conferrere. Nec tibi tua vnus debet salus sufficere: sed etiam fraternæ æquum est saluti providere, cum possis prodesse multis, tum verbo exhortationis, tum religionis & pietatis exemplo. Christus in Euangelio dicit: Luceat lux vestra coram hominibus. & Nemo lucernam accendit, & ponit sub modio. Sed quid multis optis est verbis? Noueris pro

Argolicum se dicit, quod est natione Gracus.

Abusus factum reliquiarum hinc reprehenditur.

Oratorium S. Gislei.

Tollitur sacra reliquia illis abutentibus.

Cap. 17. Tietdo Cameracensis Episcopus.

Recusat Abbatem munus S. Gerardus.

2. Tim. 2.

Rom. 13.

1. Pet. 2.

Matth. 5. ubi dicitur.

certo, huius inobedientiæ rationem te redditurum in die illius tremendi examinis, nisi & nostris precibus, & fratrum salutem morem geras, maximè cum sic velit Deus. Tum vir sanctus lachrymans, dixit: Decreueram quidem solitarii degere, & mea peccata lachrymis diluere: sed ut video, velim nolim, cogor illum propositi rigorem remittere. Neque enim ausus sum venire contra voluntatem Dei, nec debeo Ducis iussa & vestras aspernari preces. Itaque prout ferent vires, fratrum necessitati subuenire constituo. Et nunc sine mora ibo vobiscum, tentabo quod iubetis: potest Deus perficere, quod à me fieri non potest. His auditis, mirè gratulantur legati, pedum pastoritium tradunt ei in manus, animi eius mœrorem huiusmodi sermone lenare conantur: Eia pastor sanctissime, matura proficisci ad ouile tibi commissum, & summi pastoris frater adiutorio, luporum rictus fortiter coercere enitere, nè fortè, quod absit, errantes ouicula ab illis deuorentur. Deindè eum secum abducentes, non absque incredibili Broniensis ecclesiæ luctu, celeriter Vrsidongum reperunt: & cum ei ex sacrorum Canonum præscripto, Ecclesiastica donatione Abbatia illius suppellectilem omnem assignassent, Abbatem eum constituunt. At ille clericorum illic degentium non bona vita accuratius inuestigata, cum etiam antea teter odor malæ illorum famæ ad ipsum perlatus esset, consultum existimauit, ut ab illa ecclesia excluderentur. In eorum autem locum substituit dignam Deo monachorum sodalitatem.

Tadè af-
fentur, vt
fit Abbas in
S. Gifleni
ecclesia.

Pro clericis
substituit
monachos.

Non diù post animaduertens, non illic haberi sacras beati confessoris Gifleni reliquias, (iam antè enim diximus sublatas fuisse) immenso animi dolore corripitur, nesciens quid in tam inestimabilis margaritæ dispendio faceret. Itaq; è suis quosdam ad se vocans, ijsq; sui animi angores exponens, quaquaersum eos mittit exploratum, possit ne certi quippiam resciri, vbinam thesaurus ille lateat. Illis verò frustra laborantibus, & perlustratis circunquaq; omnibus, nihil certi renunciantibus, tandem diuinitus ei venit in mentem, ut eius rei causa Melbodium proficiscatur. Abit Melbodium, & in ipsius oratorij ingressu ab introeuntibus subauditur cuiusdam tintinnabuli sonus crebrior, cunctis ignorantibus, & ni fallor, ipso etiam Dei seruo nesciente, quid is sibi velit. Fusa autè prius oratione attentissima, Dominiq; clementia implorata cum lachrymis, ut sanctum suum indicare dignetur, ex eius ecclesiæ habitatoribus cum summa modestia percontatur, habeant ne vel exiguum earum reliquiarum notionem atq; conscientiam. Illi persanctè iurant, sibi prorsus nihil de eis constare: quin etiam stomachantur & indignissimè ferunt se in sacrilegij suspicionem vocari. Tum vir Dei cum multa animi tranquillitate: Nè, quæso, inquit, filioli isthuc molestè feratis: potest Christus pro sua benignitate rem omnem nobis reuelare. Vbi enim humanum deficit, diuinum auxilium adsit oportet. Nocte sequenti viro Dei in oratorio pernoctanti, & Deum obnixè deprecanti, sanctus Giflenus stola indutus apparet, atq; ad illum: Cur mea causa, amice Dei, tantum tibi laboris & molestiæ fumis? Sed nunc disce ex me certissimè, vbi sit, quod quæris.

Diligenter
inquirat vbi
lateant S.
Gifleni ex-
uiz.

S. Giflenus
apparet S.
Gerardo.

Cap. 19.

Inuenit ab-
ditas S. Gi-
fleni reliq-
as

Psal. 106.

Eccè super lacunaris tabulatum, quod imminet capiti tuo, vnde heri tintinnabuli sonus ab admirantibus auditus est, indecore repositum est corpusculum meum. Nolim autem neq; te, neq; posteros latere tuos, non id absque Dei nutu accidisse. His dictis, in cælum abijt. At vir Dei ea visione haud vulgariter exhilaratus, gratias agit Deo, nè ingratitude argueretur. Ut verò primos cœpit aurora cursus prouehere, cum suis in tabulatum ascendit, quærit sacros artus, inuentos præ gaudio lachrymans inde deponit, socijs itidem flentibus, munda inuoluit sindone, atq; in feretro decore componens, hymnos Deo latus depromit, atque iter ingreditur, illos secum absorrens. Ecquid verò animi tum Melbodijsibus fuisse putamus? Clerus cum populo pudæfactus conticuit, & viri Dei non ferens vultum, in latebras sese abdidit præ rubore. Non fuit ibi quisquam, qui vel mutire auderet. Completum illic fuit, quod Propheta ait: Omnis iniquitas oppilabit os suum. Eius rei fama velox passim volitans, finitimos populos certatim eò properare compulit, clamantes atq; dicentes: Salue sancte Dei, cineres saluete recepti. Omnimodas summae Trinitati & tibi gratias agimus, quod corporis tui prodidisti celatores, versipelles & subdolos pudore affecisti, tuarum merita virtutum declarasti. Quod genus est monstri, sanctorum reliquias suffurari? Vbinam sunt illi, qui tantum in se scelus admisere? Vbinam gentium degimus? Reuera cum scorpionibus habitamus. Hæc & his pleraq; confamilia dicentes, & ob repertas sacras reliquias inter se gratulabundi latantes, applaudebant venerabili sarcinæ. Ibant cle-
rici

rici cum monachis cantantes, Crucem & vexilla ferentes manibus: sequebantur eos non parua vtriusque sexus agmina, nihilo minus Domino festiuè iubilantia. Ità cum ingenti Cleri populiq̃ tripudio, singulari industria eius viri, de quo nobis sermo est, almus confessor suo est loco honorificè restitutus. Vbi deputatis cœnobitarum excubijs, Domino Iesu Christo, qui est laus Angelorum, continèter laudes promuntur, eiusque emerito confessori venerabilis laudatio, & laudabilis veneratio exhibetur. Vt autem in sacrilegos inquisierit, & in conuictos animaduernerit Cameraensis antistes, nihil hîc commemorare necesse est, præsertim cùm id in sancti confessoris gestis annotatum sit. Verùm nè Gislebertus Dux sine laude à nobis abscedat, fuit ille erga S. Gisleberti locum siue monasterium satis humanus, & valdè munificus, quædam prædia subtrahens militibus suis, quibus non pauca beneficij loco contulerat, eaq̃ iure perpetuo possidenda tradens ibidem Christo militaturis. Vbi sanè vnũ est, quod moneo, repetens iterumq̃ monebo. Tibi dico Vrsidongi Cellensis monachè, qui Ducis Gisleberti largissima stipe victitas, vide nè sis aliquandò immemor animæ eius, sed incompræhensam clementissimi Saluatoris benignitatem precibus importunis pulses, Aurea perpetua vt cõtingat præmia vitæ. Et nè fortè desperabundus obmurmures, quòd aduersus dominũ suum Romanum principem rebellãrit: cogites eum durissima morte luiffe pœnas, & Dominum Iesum non bis vindicare in idipsum. Sed nunc, vndè deflexit, eò sese nostra referat oratio.

Restituit
eas suo loco

Gisleberti
Ducis erga
S. Gisleberti
monasteriũ
liberalitas.

Nahum. 1.

Cura hac pastorali suscepta, de qua iam non nihil egimus, vt sese in omnibus gesserit venerabilis Abbas Gerardus, obtusus stylus noster certè exarare non potest. Nè tamen cœptæ videamur materiæ succumbere, & doctis ludibrio simus, quòd iuxta illud Euangelij, edificare quidem cœperimus, sed non possumus consummare: ambimus multa precum instantia eius, de quo agimus, suffragia, vt sancti spiritus gratiam nobis conciliet efficacissima intercessione sua, vt ea nobis dicenda suggerat, doceatq̃ hebetudinem nostram. Ille ergò beatus pater, apprimè monasticum edoctus canonem, fratres suæ curæ commendatos duplici ratione instituebat. Nam conuenienter saluberrimè beati Benedicti doctrinæ, capacioribus discipulis Dominica verbis proponebat mandata, simplicioribus verò eadem factis suis demonstrabat. At tamen omnia illa, quæ subditis vitanda dicebat, suis quoq; exemplis cauenda adstruebat, instar scribæ doctissimi, de thesauro suo noua & vetera proferens: eratq̃ talis eius doctrina, qualis & vita. Et quia animarum curam sibi demandatam nouerat, ad reddendam rationem se sollicitè preparabat. Auream mediocritatem in omnibus conseruabat, malebatq̃ subditos amore ducere, quàm timore cõpellere. Et cùm Christi vices se gerere non ignoraret, ad eò se omnibus conformare & accommodare studebat, vt mira quadam charitate omnium moribus seruire videretur. Illis virtutibus, quibus, teste scriptura, nihil in vita hominibus vtilius est, præclare instructus fuit, prudentia, temperantia, fortitudine, & iustitia, vt rectè illud Seneca ei possit accommodari, Viri sacri corpus virtutes edificasse. Quotidiè ferè Missarum peragebat solennia, salutaris passionis memoriam celebrans: vt qui mortuus erat terrenis voluptatibus, & diuitijs spiritualibus vivebat, semper Dominico corpori concorporatus, omnes terribili hostis infestationes & incurfus profligaret.

Cap. 20.

Luc. 14.

Matth. 13.
Quod ore
docuit, ope
re demon-
strauit.

Sap. 8.

Quotidiè
ferè sacrifici-
um facit.

Cùm autem pro more quandoquæ sacrum celebraret mysterium, & Dominus Iesus iam vellet lucernam ardentem super candelabrum ponere, vt luceret omnibus in basilicam ingredientibus: quædam illic foemina adfuit ex vico Buxuto, qui Cella propinquus est, iam pridem luminibus orbata. Eam cùm rogarent alij, quid illic sustineret, aut qua causa eò venisset, Diuinam, inquit illa, expecto clementiam, & Abbatis huius, viri Dei humanitatem: simulq̃ modeste quendam ex adstantibus atrectans, ei voce lugubri in aurem insuffurat, Quæso te, inquit, mi domine, per immensam Dei misericordiam, vt miseræ mihi eam porrigas aquam, qua post sumptam Euchariſtiam seruus Christi Gerardus abluet manus suas. Eam vt accepit, præpotentis Dei virtutem, ac beati viri fidem fideliter implorans, cum ingenti deuotione pitissando forbillauit, & faciem illa abluens, cæcasq̃ humectans pupillas, eadem hora lumen recepit, & clarissimè intuens ipsam inspectantes, ad viri Dei vestigia cum multa gratiarum actione prouolura est. At ille comiter eam eleuans, blandeq; corripens: Desiste, inquit, filia ab hac cultus & officij specie, nec meæ exiguitati donum Dei insipienter adscribas. Nam per fidei tuæ meritum, & deuotæ spei accessionem, virtus sacramentorum tibi tuos reparauit obtutus. Abi igitur in pace, & soli Deo gratias age. Tum illa,

Cap. 21.

Luc. 8.

Cæca, mulier
et vilum re-
cipit mira-
biliter.

illa, quæ prius alterius ductu eò venerat, nullius egens ministerio, gratulabûda recepit. Eius miraculi fama citò longè lateque diffusa, in laudem Dei & serui eius venerationem permultos excitauit.

O lux vera Deus, cunctorum conditor vnus:

Secula per cuncta tua fit promissio vera.

Vos, inquit, Sancti, vos estis lumina mundi,

Nec valet in tenebris abscondi lux prohibitatis.

Matth. 5.

Cap. 22.
Arnulphus
Flandriae
Comes, ex
calculo cru-
ciatur.

Per hoc tempus Arnulphus Marchio Flandriae dominabatur, vir valde opulentus quouis genere diuitiarum, vti hodieque claret in ditiori eius sobole. Is morbo grauissimo vexatus, nullam ex tãtis opibus ei potuit adhibere curationem. Rectè in eum quadraret versus ille: Aeger diues habet nummos, se non habet ipsum. Perpetuis enim cruciantis conficiebat eum calculus, morbus intolerabilis, vrinae meatus obstruens. Multi quidem ad eum aduolabãt medici, suam peritiam egregiè iactantes, vt scilicet à pecunioso homine nummos & lauras epulas emungerent. Aiebant illi incisione opus esse, & sine ea nullam ei posse fieri medicinam. Sed princeps veritus, nè, dum vitæ remedia captat, vitam prorsus amittat, non patitur se vlla ratione incidere. Porrò medici animum ei addere volètes, illo inspectante, octodecim eodem affectos morbo inciderunt, eosque omnes, dempto vno, qui mortuus est, breui curarunt. Sed ille vnus è vita ablati, facilè confirmauit Comitis animum, nè se pateretur incidere. Tandem Deo suam illi gratiam adspirante, ad se reuersus, spem, quam inconsultè in hominum arte posuerat, in eo collocat, qui omnia curat solo sermone. Hausit autem bono odore famæ beati Gerardi, præsertim ex illuminatione cæcæ mulieris, submisit admodum per celerem nuncium eum rogat, vt ad ipsum venire nè graueretur. Venit ille, & princeps honorificè occurrit venienti, eumque, vt par erat, officiosissimè excipit: indicat cum lachrymis morbi acerbiter: orat, pro ipso Deum omnipotentem vt deprecetur. At vir Dei, Crede mihi, inquit, mi frater, non ego tantæ mihi virtutis aut meriti conscius sum, vt tu quicquam eiusmodi à me debeas expectare. Perfectorum isthuc est, eorum maximè, qui iam corpore exuti, Domino semper assunt. Ego verò quisquam sum, vt à me homine vilissimo rem tam difficilem exigas? Si vis perfectam, Domino committe, medelam. At Comes ediuersò: Sentio, inquit, mi pater, quid velis: occasionem quaeris, nè id mihi præstes officij. Sed quaeso te, præpotentis Dei benignitate fretus, nè mihi differas adferre remedium, quod ego certissimè mihi in tanta doloris acerbitate per tuas preces adfuturum polliceor. Noli, obsecro, inhumanum te mihi exhibere, sed miserere mei, hominis moribundi, vt tu quoque Deus misereatur.

Insignis B.
Gerardi hu-
milis.

Cap. 23.
Prudenter
consultit Co-
mitem, sanari
cupienti.

Luc. 19.

Triduanum
ei indicit
ieiunium.

Comes fa-
natur.

Beatus vir sic respondit lachrymanti: Nè videaris frustrà à me petiisse remedium, indicabo tibi, quid facias. Iacta semper in Dominum cogitatum tuum, & quia multis auctus es diuitijs, aliquid ex ijs erogato in pauperes, & poteris abolere enormitatem scelerum tuorum. Propter peccata enim interdum eiusmodi mala accidunt. Vbi verò hac ratione Christum tibi propitium reddideris, etiam optatam licebit recuperare salutem. Ad hæc Comes: Gratissimum est, inquit, quod hortaris, serue Dei, modò possim Christi experiri clementiam. Et ecce instar Zachæi illius Evangelici, dimidium bonorum meorum do pauperibus, si tamen sopiri queat morbus sauius, me miserè depascens. Deinde præcipit domesticis suis, vt fideliter sancti viri consilium exequantur. Porrò autem indicit ei vir Dei triduanum ieiunium, ipse pariter cum illo ieiunans, vt ea victus parsimonia purificati, immò spiritali refectioe recreati, digniùs ad Christi percipienda mysteria ambo accederent. Eo ieiunio religiosè, vt res exigebat, expleto, sanctorumque suffragijs lachrymosè imploratis, vir Dei diuinis accingitur armis, Missam que suo more lachrymabundus celebrat. Cumque iam sacram sumpsisset Eucharistiam, & Marchioni quoque in hianter expectanti eam impertisset, confestim reddendi lotij appetitu Marchio corripitur. Itaque fecedens, nullo negotio cum vrina calculum reijcit, & pristinae sanitati mirabiliter restitutum se gratulatur. Quæ tum illius animum exultatio obtinuerit, quas Dei laudes, omnes illi fauètes deprompserint, quanta erga virum Dei extiterit veneratio, nemo, nisi fallor, requirit, cum nulla id possit à nobis oratione explicari. Hoc breuiter dixisse sufficiat, Flandriam omnem, eius casu aduerso penè exanimatam, eius comperta sanitate quodammodo reuixisse. At Abbas reuerendissimus, in humilitate bene fundatus,

datum, nequaquam sibi arrogauit huius beneficii munus admirabile, sed illud tribuit sacrosanctæ Eucharistiæ effectibus, cui nihil impossibile est.

Grates Christe tibi, laus, gloria iure perenni,
Sanctos multiplici beneficio mirificanti.

At verò Comes Arnulphus, tanti in ipsum collati beneficii remunerator liberalis-
simus, virum Dei permultis volens muneribus cumulatam à se dimittere, non pauca
auri & argenti pondo ei obtulit, vt quondam Naaman Eliseo, in ipsius & fratrum eius
vsus cessura. Sed vir sanctus modis omnibus ea recusauit, aitque ad Comitem: Si nos
nostra reliquimus, quo pacto aliena accipimus? Monachus in terris sibi peculium
vendicans, omnis est religionis expers. Monachus pecuniosus, planè leprosus est.
Quid est enim pecuniæ congeries, præsertim apud monachos, nisi quædam lepra
animæ? Sed frater Gerardus non vult profectò pecuniosus esse, neq; igitur, Domino
miserante, leprosus erit. Ità ille vir Dei, totus Christi seruitio deditus, haud secus ti-
mebat paupertatis suæ amittere securitatem, quàm diuites avari solent incubare ser-
uandis thesauris suis. Eius verò exemplo nos monachi instituti, philargyriam & aua-
ritiam, immò Giezi lepram caueamus. Tandem sacramentis terribilibus Comes vi-
rum Dei obstringens coëgit, vt facultatum eius saltem decimas acciperet, easque
pro sua prudentia dispenseret. Sed hoc quoque primò humiliter subterfugit, at tamen
paulò post non ambitiosè suscepit, easque decimas prudentissima consideratione &
fidelissima dispensatione in tres partes distribuit ac erogauit, duas partes monasterijs
& egenis tribuens, tertiam verò Broniensi ecclesiæ necessariò reseruans. Ea nanque
tempestate Broniensi ecclesia erat instar arbusculæ recens plantatæ, necdum satis
radicata: quæ irrigatione expetens, si cultoris industria dormitet, marcescit & inuti-
lis fit. Nec hoc tamen contentus Comes, beati viri insigni probitate & religione per-
motus, Abbatiarum omnium, quæ eius ditione continebantur, ei procuratione com-
missit. Hac ille sanctus pater autoritate auctus, mox sibi creditas oues inuisere statur-
it, nè quas ex eis lupus deuoret. Principio itaq; Blandiniense adit monasteriũ, à beato
Amando Episcopo Gandau fundatum. Quod tum sanè comperit non solum omni
religione monastica nudatum, & à quibusdam sceleratissimis clericis occupatum, sed
etiam impiorum infestatione propè redactum in nihilum: tum quoque, quod omni
lachrymarum fonte plangendum erat, trium sanctorum illic conditorum reliquijs
spoliatum. At verò strenuus ille miles Christi, diuino fretus adiutorio, nullis cessit la-
boribus: sed irreligiosis indè eiecdis clericis, licet suam illi generis iactarent ventosam
nobilitatem, & quibusdam instauratis, religiosos monachos illis subrogauit, quem-
admodum iam antè duobus locis eum fecisse diximus. Sed id Clerici illi ægerrimè
ferentes, vlciscique cupientes, maligno eos incitante dæmone, studijs viri Dei inui-
dere, eius vitæ derogare, & quoscunq; possent, ab eius visitatione & colloquio retra-
here cœperunt. Cum autem cernerent nihil se eius posse impedire conatus, sed eius
existimationem & famam magis magisque augeri, ad id vsque amentia, liuore eos ex-
stimulante, adducti sunt, vt in tantum virum, proh nefas, eadem machinari non dubi-
tarent. Sed Domino illum protegente, eorumq; conatus elidente, quodam die cum
factionis sacrilegæ socijs in templi valvas irruerunt eo animo, quod dici sine horrore
non potest, vt ad ipsam sacram aram, quauis sacerdotali indurum veste, eum truci-
darent. Quibus ille mira animi constantia obuiam procedens, alacriter sese obtulit
hostiam Deo, vt posset de illo quoque dici, Permanet intrepidus, confidens vt leo, iu-
stus, simulq; obiurgans eos: O fratres, inquit, quæ tanta exagitat vestras insania men-
tes, vt aduersum me imbellem rebelles, etiam arma corripatis? Etsi autem nullis ego
sum terrestribus munitus armis, cælestia tamē mihi non deerunt. Itaque non me ter-
rent vestra spicula, neque hæc tam insignis audacia & temeritas. Non ego recuso pro
Domino Iesu haurire mortis calicem, cum ille pro me tam multa perpeffus sit in cor-
pore suo. Hæc eo dicente, scælesti illi in faciem eius intendentes, diuinum quiddam &
admirabile conspicantur, ingentiq; concussi pauore, coram illo proni in terrā cor-
ruunt, animoque consternati, & vltra modum exanimati, vix verba, quibus eum de-
precentur, edere possunt. Ignosce, inquit, pater venerabilis, ignosce sceleribus no-
stris, nec reputes, quòd tam stultè in te commisimus. Miserere lugentium, da veniam
dolentibus. Tum ille clementer eos eleuans, ait ad illos: Quandoquidem agnoscitis
facinus vestrum, & poenitentiam declaratis, benignus Saluator ignoscat vobis. Ego
quoque hac conditione libens ignosco, vt quemadmodum hætenus huic ecclesiæ

Cap. 24.

4. Reg. 5.
Respuit vir
Dei Comi-
tis munera.
Monachi
pecuniosi,
spirituales
leprosi sunt.Ibidem.
Coactus ac-
cipit deci-
mas facult-
atum eius.Cura oim
Abbatiarũ
Flandriæ, ei
demãdatur.
Reformat
monasteriũ
Blandiniense
Gandau.Patitur æ-
mulos & ob-
tretractores.Mortẽ con-
temnit.
Prou. 28.Terrẽtur, &
venia petũt
eius percuf-
sores.

fuiſtis impedimento, ità deinceps non fictis animis ei prodeſſe curetis. Et nunc cum pace abite.

Cap. 25.

Post hæc, dici non poteſt, quanta animi exultatione, bearorum Vuanregiſili, Anſberti, atque Vulfranni corpora à Bononia ſiue Bologna, ad ſua loca reduxerit. Eius rei tota Flandria teſtis eſt. Quarum ſanè reliquiarum eccleſia Bronienſis expers non eſt. Nam inter cætera Gandauo eò apportatum eſt eiufdem beati Vuanregiſili Abbatis brachium, & quod maius eſt, inestimabilia pignora principis Apoſtolorum. Vt autem breuitati ſtudeamus, & ex multis pauca duntaxat commemoremus, quàm ſtrenuè etiam ſancti Bertini monaſterio beatus Gerardus aliquandiù præfuerit, hoc loco præterimus, vti & fructus egregios diſciplinæ regularis, quos inde tulit. Nè tamen prorsus omittamus, quæ à Maioribus accepimus, octodecim cœnobiorum fertur curam & adminiſtrationem peruigilem ſuſcepiffe. Vt eam autem monaſteriorum euraðorum ſolicitudinem admitteret, magnus effecit feruor & ſtudium Domino colligendi. Ità enim per ſingulorum habitacula liberiùs diſcurrebat, vt corda audientium cæleſtis patriæ amore inflammaret. Quo ſanè laudabili exercitationis genere, multorum animos ſibi adiunxit familiariter, eorumque ſibi beneuolentiam conciliauit ad eò, vt ex diuerſis locis multi ad eum monachi aduatarent, tanti viri pudicos mores & religioſos actus pro viribus imitari cupiètes. Diceret, ex diuerſis aluearibus apes ad hanc floridam aduolare arborè, vt inde hauſtum mel ſauis ſuis arentibus inſtillarent. Et ille ſanè benigno eos & grato animo excipiebat, abundeque monaſtica regulà inſtituta eis depromebat, ex diſcipulis magiſtros idoneos, ex perfectis perfectiſſimos doctores efficiens. Ità recedebant alij moribus & religione inſtituti, accedebant alij itidè ab illo inſtituendi. Perpetuò nanque ceu nardus quædam miro fragrabat virtutum odore, & Scripturarum fontes aperiens, arentia peçtorum prata irrigabat: diuinique aromata verbi, cuius vitali redolebat ſuauiſſime, fratrum inſtrumentum languentiù animis impertiebat, vt ea ruminantes, & in viſcera traicjentes, ab omnibus vitiorum morbis reualeſcerent, guſtarentque quàm ſuauiſſime Dominus, in illo ſpem ſuam collocantibus.

Præſt mo.
naſterio S.
Bertini.

Cura gerit
cœnobio-
rum.

Multi ab eo
pèlari inti-
tuitur mo-
nachi.

Cap. 26.
Tumultus
bellici.

Per idem tempus non mediocris concertatio & bellicus tumultus inter Auſtraſiæ & Neuftriæ principes ortus eſt: qui, Deo hominum flagitia viciſſente, vſque eò progreſſus eſt, vt paſſim non modò in diſcrimen venirent reipublicæ negocia, ſed etiam nulla ſanctæ Dei Eccleſiæ reuerentiâ præſtaretur. Cauſam huius ſi quis nõſſe velit, conſulat chronographos. Fiebant tum ſtrages virorum, orbitates liberorum atque foeminarum, incendia vrbium, hominum captiuitates, eccleſiarum vaſtationes.

Villarum prædas quis comparet atque rapinas?

Quis ve cruoriuomas poſſit perſtringere pugnas?

Cura eius
in cõferuan-
dis mona-
ſterijs.

Ea neceſſitate compulſus beatus Gerardus, celeriter Catulliacum S. Dionyſij profectus eſt, vt Abbatiam Bronienſem à fratribus Chriſto illic famulantibus redimeret ea pecunia, quam, cogente Arnulpho Comite, acceperat. Per multum enim verebatur, nè in tanta rerum tempeſtate deſtrueretur, præſertim quòd remota à ſtribus Merouingia, cuius ditionis erat tum, in media Lotaringia ſita eſſet. Mox verò cã Faraberti, ex Abbate Prumièſi Leodièſis Epifcopi tutelâ commendauit, quãdoquidem eius dioceſi continebatur. Quanti autem eam, licet parua, ille fecerit, quantumque amârît, euidentiffima declarauit liberalitate, donans illi Abbatia viginti manſos, vt vocant, telluris inſtaurata, quos hodieque, ſine vlla cõtrouerſa obtinet in eius circuitu ſitos. At amicus Dei beatus Gerardus in omnibus conſulere cupiens Bronienſi monaſterio, tametsi iam ætas grauior immineret, non tamen detreçauit Romam proficifci, vt oratorio, quod ipſe fundauerat, ſummi Apoſtolorum principis Petri imploreret patrocinium, & à Chriſti vicario Pontifice, de rebus & libertate eius monaſterij literas authenticas impetraret. Quas cum mira alacritate animi Stephanus Pontifex inſiſſet conſcribi, viro Dei eas dictante, plumbeo ſigillo munitum ei contulit priuilegium, facta etiam ei poteſtate, vt eius confirmandi gratia, Pontificis nomine iuberet ſubſcribere Epifcopos omnes, per quos, reuertens in patriam, tranſiturus eſſet. Eæ literæ ſummo ſtudio hæcenus in Bronienſi monaſterio aſſeruantur.

Romam p-
ficifcitur.

Priuilegiũ
Abbatia
Bronienſ.

Cap. 27.

Cum autem ab vrbe Roma proficifcens, ad montem Iouis proſperrimè perueniſſet, & cum ſocijs per anguſta eius môtis latera iter haberet, vnus ex ſeruis cliteſtarijs, qui porphyrites ferebat, neceſſarij cuiuſdam decoris cauſa à ſancto viro abſportari iuſſos, deorsum ruit in concaua vallis. Quod cum moleſtiſſimè ferrent itineris comites,

tes, nihil prorsus motus vir Dei, Cur, inquit, hæc res vos perturbat, fratres mei? Sit laus Deo pro cunctis beneficijs eius. Accitoque vno ex illis, quos marones vocant, proposita illi mercede, iussit eum clitelarij sarcinam quarere, in qua erant prophyrites. Eos enim præ cæteris nolebat perditos, fortassis ideò, quòd omnerarum, charum dici soleat. Quis enim hominem illum sine vlla ambiguitate extinctum non crederet? Quis vel corpus ad terram integrum peruenisse putaret, per tot prolapsum scopulos, quibus iurè discerpit videretur? At ille non solum viuus, sed etiam incolumis & illæsus repertus est cum lapidibus. Facile autem omnibus persuasum est, idcirco eum in tam immani præcipitio lædi non potuisse, quòd eum ruentem preces viri Dei sustentassent. Ex eo autem lapide, vt in præsentiarum cernere licet, summa Broniensis ecclesie ara confecta est.

Hinc redit ad propria sacer & venerabilis Abba,
Magnificans Dominum, qui dirigit acta suorum.

Tandem autem diuini spiritus reuelatione edoctus, sciens imminere diem illum, quo esset redditurus rationem villicationis suæ, operæ precium existimauit reuifere cœnobia fratrum, sub eius cura degentium, ac deinceps tanto se fasce leuare, locoque suo idoneum pastorem singulis cœnobijs præficere. Suscepto ergò itinere, cum appropinquasset villæ Marcianæ, quam Sambre fluuius alluit, pueri eius horam prandendi adesse cernentes, congruum sibi & equis captant diuerticulum extra viam, amœnoque & herbido in loco ad cibum sumendum discumbunt. At vir Dei sub quadam residens arbore, amicæ abstinentiæ studebat, & quanuis à suis importunissimè inuitaretur, adduci tamen non potuit, vt cibo vesceretur: sed vos, inquit, filij cum Dei benedictione comedite: meum verò non est, hac diei hora escam attingere, præsertim cum piscis desit, quo me reficiam. Hoc ille dicebat, vt posset impransus abire. Illis verò huic in modum inter se sermones conferentibus, pieque contententibus, auis quadam, ea in arbore suos fouens pullos, non paruum piscem ad eius pedes deiecit. Id videntes famuli eius, cum quodam ioco, at tamen reuerenter aiunt ad eum: En pater reuerende, paulo antè pratexebas non adesse piscem: vel nunc saltem noli respicere escam cælitus missam. Iam enim nulla relicta tibi est iusta excusatio. Tandem victus ille ab eis, vescitur cum eis, sed reliquias cibi iubet pullis eius auis apponi, nè fame cruciarentur. Sumpto cibo cum gratiarum actione, singula filiorum cœnobia inuisere pergit, paternam illis sollicitudinem representans, & de monastica conuersatione eos admonens, diuinaque eruditione affatim instruens, multis quoque modis adhortans, vt seruantes vnitatem spiritus in vinculo pacis, aduersus iacula maligni demonis, semper in acie tanquam benè armati milites starent. At illi salutares eius sermones cum multa auiditate accipientes, & corporalem præsentiam inexplibili desiderio complectentes, ab imo pectore longa trahunt suspiria, orantque lachrymabundi, nè discendant ab eis. Quibus ille sic fertur respondisse: Non ita, fratres mei, æquum est fieri. Hereditas mea præclara est mihi, vbi requies mea, vbi habitare constitui, quoniam præcunctis eam mihi elegi. Ita demum omnibus ritè compositis, & pastoribus vnà cum ouibus summo pastori cõmendatis, beatus vir pauper spiritu, ditioribus monasterijs, quæ gubernauerat, derelictis, ad amicam Broniensis monasterij paupertatem se recepit. Vbi cum omnia mira solertia disposuisset, & fratrum pectora geminæ charitatis limpidiſſimo fonte vbertim irrigasset, iam prouectiori ætate prægrauatus, in dies viribus deficere cœpit. Itaque data fratribus pace, cupiens dissolui & esse cum Christo, exitum suum è vita, corporis & sanguinis Domini perceptione munivit: iubensque pullari campanam, quæ ipso volente fusa, & Episcopi benedictione sacrata erat, vbi eius suauior insonuit tinnitus,

Concentu cæli meruit sine fine beari:
Miles & emeritus, meritorum lumine clarus,
Ad fontem viuum sitiens, plenusque dierum,
Deposito fragilis tandem velamine carnis,
Christi lucifluam Iesu transmigrat in aulam,
Prænitet Octobris quando lux tertia mensis.

Feliciter
abit in cæ-
los.

SS. SANCTINI ET ANTONINI Vitam reperiet Lector IX. die Octobris post Vitam beati Dionysij Areopagitæ, cum Epistola Hincmari.

VITA